



CMR Working Papers

104/162

WERONIKA KLOC-NOWAK

**ZAPUSZCZANIE KORZENI NA ZIELONEJ WYSPIE?
POLACY W IRLANDII W DRUGIEJ DEKADZIE PO
AKCESJI DO UE**

Grudzień 2018
www.migracje.uw.edu.pl

Streszczenie:

Opracowanie nakreśla dynamikę migracji Polaków do Irlandii w powiązaniu z sytuacją irlandzkiej gospodarki i zmieniającymi się potrzebami tamtejszego rynku pracy. Przedstawia też charakterystyki osób migrujących w świetle irlandzkich, polskich i europejskich danych statystycznych. Główną część raportu stanowi analiza sytuacji populacji polskiej na wyspie w świetle danych ostatniego irlandzkiego spisu powszechnego z 2016 roku, z uwzględnieniem głównych kierunków zmian w stosunku do poprzednich spisów. Polscy imigranci, którzy przed 2004 rokiem byli rzadkością w Irlandii, stali się najliczniejszą grupą cudzoziemców, rozsiąną po całym kraju, ustabilizowaną liczebnie i powoli starzejącą się. Na tle innych imigrantów w Irlandii, wśród Polaków zwraca uwagę duży udział odsetek z wyższym wykształceniem, a jednocześnie – rosnący udział kontynuujących naukę. Raport wskazuje na oznaki zakorzenienia Polaków w Irlandii m.in. udział gospodarstw domowych z dziećmi, wzrost liczby osób z podwójnym obywatelstwem czy zakup nieruchomości. Osobno omówione zostały typy migrantów wyróżnione wśród Polaków w Irlandii i ich długoterminowe strategie migracyjne.

Słowa kluczowe: Irlandia, Polscy migranci, migracja poakcesyjna, dane spisowe

Abstract:

The paper describes the dynamics of Polish migration to Ireland, taking into account the situation of the Irish economy and changing demand for workers on the Irish labour market. It also presents the characteristics of Polish migrants in the light of Irish, Polish and European statistics. The main focus of the analysis is the situation of Polish nationals on the island according to the 2016 Irish census, also taking into consideration main trends of change in comparison with the previous censuses. Polish immigrants, who used to be rare in Ireland before 2004, have since become the largest group of non-Irish nationals, spread all over the country, stable in size and slowly ageing. In comparison with other immigrant groups in Ireland, Poles stand out with their large percentage of persons with tertiary education and at the same time – a growing share of those continuing education. The report points to such signs of Poles' developing ties with Ireland as the share of households with children, growing number of Polish-Irish citizens and home ownership. The types distinguished among Polish migrants and their long-term migratory strategies are discussed separately.

Key words: Ireland, Polish migrants, post-accession migration, census data

Podziękowania

Autorka dziękuje za inspirujące uwagi i komentarze do wcześniejszych wersji niniejszego tekstu Magdalenie Lesińskiej, Annie Rosińskiej-Kordasiewicz oraz Justynie Salamońskiej.

Weronika Kloc-Nowak, Ośrodek Badań nad Migracjami, w.kloc-nowak@uw.edu.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Przepływy migracyjne między Polską a Irlandią	6
1.1. Skala napływu.....	8
1.2. Struktura płci i wieku imigrantów	9
1.3. Obywatelstwo	11
1.4. Emigracja Polaków z Irlandii	12
1.5. Wpływ koniunktury gospodarczej na dynamikę migracji do i z Irlandii – na przykładzie branży budowlanej.....	14
2. Populacja Polaków w Irlandii: wielkość i rozmieszczenie	15
3. Charakterystyka demograficzna Polaków w Irlandii w świetle irlandzkich spisów powszechnych	20
3.1. Polacy jako zasób kapitału ludzkiego dla irlandzkiego rynku pracy.....	24
3.2. Najmłodszy Polacy w Irlandii: uczniowie, studenci i młodzi dorośli.....	29
3.3. Status społeczno-ekonomiczny Polaków w Irlandii	32
4. Strategie migracyjne i integracyjne Polaków w Irlandii	34
Podsumowanie.....	36
Bibliografia.....	38

Wstęp¹

Poakcesyjna imigracja Polaków do Irlandii była nowością dla obu zaangażowanych w to zjawisko krajów. Z jednej strony, dla migrantów z Polski Irlandia stanowiła nieznaną, rzadko eksplorowany wcześniej kierunek. Z drugiej strony, Irlandia była nowym krajem imigracji, który po wielu dekadach masowego wychodźstwa swojej ludności, zaczął doświadczać napływu cudzoziemców dopiero od końcówki lat 90. XX w. Tak późny debiut wśród krajów imigracji sprawił, że w Irlandii wykształcił się inny niż w tradycyjnych europejskich krajach docelowych profil imigrantów. Irlandia jest jedynym (obok Luksemburga) krajem „starej piętnastki”, w którym osoby urodzone w krajach Unii Europejskiej (UE) są liczniejsze od urodzonych w krajach trzecich². Z tego powodu w Irlandii, w przeciwieństwie do np. Niemiec lub Wielkiej Brytanii, Polacy wkroczyli na rynek pracy, w którym nie było jeszcze ukształtowanej hierarchii etnicznej, oraz w społeczeństwo, które nie miało utrwalonych postaw wobec ludności imigranckiej. Wzajemne relacje ludności rodzimej i napływowej, w której dominowali właśnie Polacy, musiały się dopiero ukształtować.

Irlandia, po przyłączeniu się do Wspólnot Europejskich w 1973 roku, nie od razu zaczęła intensywnie rozwijać się gospodarczo, gdyż borykała się z wysoką inflacją i bezrobociem (maksymalnie, w 1986 roku wynoszącym, 17%), a w konsekwencji emigracją ludności przewyższającą przyrost naturalny. Dopiero uzdrowienie finansów publicznych (pod koniec lat 80.) i ustabilizowanie sytuacji politycznej na wyspie (porozumienia z 1994 r.) pozwoliły w pełni wykorzystać napływające fundusze rozwojowe i zagraniczne inwestycje do unowocześnienia gospodarki (Grabowska, Lusiński, 2005). Napływ firm z sektora technologii informatycznych, budowa takich zaawansowanych branż jak przemysł farmaceutyczny oraz rozwój infrastruktury dla biznesu wymagały wykształconych kadr, które częściowo zapewniono dzięki rozwojowi rodzimego szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego (Kim, Yoo, Barry, 2007). W 1998 r. Irlandia osiągnęła jednocyfrowe bezrobocie (6,3%), jednocześnie intensywnie aktywizowała się zawodowo ludność wiejska i pozostające wcześniej bez szans na pracę poza domem kobiety. Istotnym czynnikiem na początku fali rozwoju gospodarczego był napływ migrantów powrotnych z doświadczeniem zdobytym

¹ Tekst powstał w oparciu o badania przeprowadzone w ramach projektu sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2015/18/M/HS5/00385.

² Według danych dostępnych w Eurostat za lata od 2014 r., dotyczących liczby osób urodzonych w innym niż kraj zamieszkania kraju UE28, w Irlandii przy przyroście obydwu kategorii imigrantów przewaga imigrantów pochodzących z UE utrzymuje się na poziomie ok. 400 tysięcy (Eurostat, 2018).

zagranicą. Jednakże rosnący popyt na pracowników na irlandzkim rynku pracy zaczął wymagać dopływu cudzoziemskiej siły roboczej, zarówno wysoko wykwalifikowanej, do branż, w których wyspecjalizowała się tamtejsza gospodarka (np. programiści do sektora IT, architekci i inżynierowie do budowy infrastruktury i mieszkań), jak i mniej wykwalifikowanej, zwłaszcza do sektora usług, do wypełniania luk po szybko awansujących Irlandczykach. Jak wskazywały analizy z początku lat 2000. już wtedy pracownicy z regionu Europy Środkowo-Wschodniej napływali do Irlandii na podstawie pozwoleń o pracę zarówno w przemyśle jak i w usługach (Grabowska, Lusiński, 2005, s. 116–118). Jednocześnie należy zaznaczyć, że gospodarka i rynek pracy Irlandii doświadczyły dotkliwych skutków recesji w roku 2001 (pęknięcie bańki spekulacyjnej związanej ze spółkami z branży informatycznej tzw. dot-com) jak i w 2008 (światowy kryzys finansowy). Ostatnie załamanie koniunktury w Irlandii imigranci odczuli szczególnie mocno: w 2009 roku ich udział wśród bezrobotnych wynosił 18,5%, wobec 15,6% udziału w zasobach siły roboczej (Corrigan, 2010, s. 218). Trudna sytuacja na rynku pracy nie pozostała bez wpływu na dynamikę imigracji i emigracji cudzoziemców, w tym Polaków z Irlandii.

Pierwsza część niniejszego opracowania przedstawia skalę migracji między Polską a Irlandią i charakterystyki osób migrujących w świetle różnych źródeł danych statystycznych. Dynamika migracji Polaków do Irlandii jest ukazana w powiązaniu z sytuacją irlandzkiej gospodarki i potrzebami tamtejszego rynku pracy. Kolejne części opracowania przedstawiają rozmieszczenie i charakterystykę populacji Polaków na wyspie w świetle danych ostatniego irlandzkiego spisu powszechnego z 2016 roku, z uwzględnieniem głównych kierunków zmian w stosunku do poprzednich spisów. W sekcji przedostatniej, poprzedzającej konkluzje raportu, zasygnalizowane zostały dwa główne typy migrantów z Polski w Irlandii, jakie można wyróżnić na podstawie cech społeczno-ekonomicznych i powiązanych z nimi strategii migracyjnych.

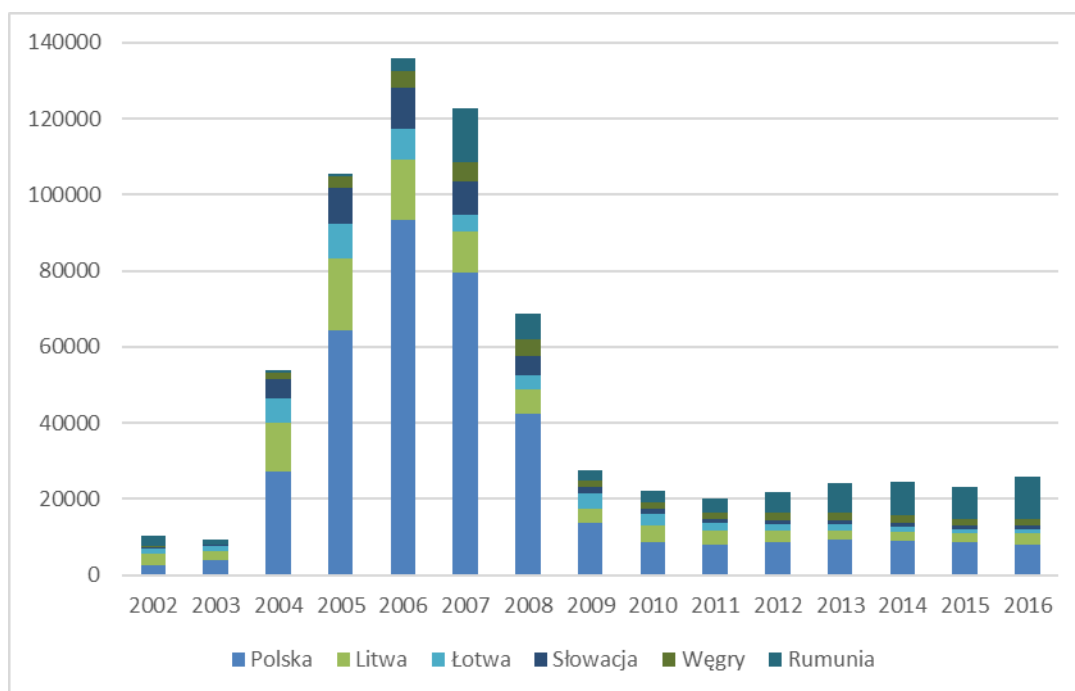
1. Przepływy migracyjne między Polską a Irlandią

Proces przechodzenia napływu polskich pracowników do Irlandii od pozwoleń na pracę (do 2004 roku) do faktycznego umasowienia imigracji można zrekonstruować dzięki danym rejestrowym dotyczącym nadawania cudzoziemcom numerów identyfikacyjnych Personal Public Service Number (PPSN). Jest to odpowiednik polskiego numeru PESEL, a posiadanie go jest niezbędne do celów kontaktu z administracją publiczną, zwłaszcza w sprawach podatkowych i socjalnych. Cudzoziemcy wnioskuje o nadanie go w związku z pierwszym

pobytem w Irlandii w celach innych niż turystyczne. Statystyki PPSN nie wykazują więc ponownych przyjazdów, gdyż imigranci posługują się uprzednio uzyskanym numerem.

Już w 2002 roku przyznano Polakom ponad 2 645 PPSN (Wykres 1). Co ciekawe, w systemie PPSN zarejestrowano wówczas nieco więcej Litwinów i niemal tyle samo Rumunów. W latach 2003-2014 wśród obywateli państw postkomunistycznych dominowali już Polacy, a dwie kolejne nacje wymieniały się na drugim miejscu. Najwięcej nowo przybyłych Polaków odnotowano w systemie PPSN w 2006 roku, liczba wydanych numerów identyfikacyjnych dla obywateli polskich wyniosła wówczas 93 364, co stanowiło 2/3 numerów nadanych przybyszom z nowych krajów członkowskich UE. W okresie kryzysu gospodarczego liczba ta spadła i ustabilizowała się na poziomie ok. 8-9 tysięcy rocznie. Od 2010 roku PPSN wydawane Polakom stanowiły nie więcej niż 38% numerów dla obywateli nowych państw unijnych (z rozszerzeń 2004 i kolejnych), zaś w 2016 roku – już tylko 24%. Od 2009 roku Polacy uzyskują mniej PPSN niż Brytyjczycy, a od 2015 – także mniej niż Rumuni (CSO, 2017d). Ten spadek znaczenia Polaków wśród osób nowo napływających do Irlandii nie zmienia faktu, że Polacy pozostają najliczniejszą grupą cudzoziemców w Irlandii (CSO, 2017b).

Wykres 1. Numery PPSN nadane obywatelom wybranych nowych krajów UE, 2002-2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank FNA10: PPSN Allocations to Foreign Nationals by Country and Year (CSO, 2017d)

Należy zauważyć, że liczba PPSN jest wyższa niż liczba osób faktycznie pozostających w Irlandii dłużej i podejmujących aktywność zawodową. Pewne przybliżenie jak PPSN przekładają się na długoterminowy pobyt migrantów w Irlandii dają zestawienia z danymi organów podatkowych i zasiłkowych o numerach aktywnych, czyli takich, które zostały wykorzystane do rozliczenia podatku za pracę lub do uzyskania świadczenia socjalnego (np. w związku z urodzeniem dziecka). Spośród obywateli państw przystępujących do UE w 2004 roku, którzy w owym roku uzyskali PPSN (58 126), 80% korzystało z numeru w 2004 roku, a 57% - nadal w 2008 roku. Natomiast 8% nigdy nie skorzystało z tego numeru, co oznacza, że prawdopodobnie wyjechali bez podejmowania zatrudnienia.

Obywatele UE z Europy Środkowo-Wschodniej w większym odsetku pozostawali aktywni niż obywatele starych państw UE (23% aktywnych w 2008) z PPSN z 2004 roku (CSO, 2009, p. 2). Wskazuje to na większą trwałość pobytu imigrantów poakcesyjnych. Dane te pokazują też zróżnicowaną łatwość wchodzenia na rynek pracy w poszczególnych latach: w 2004 roku 79% zarejestrowanych w systemie PPSN obywateli nowych państw członkowskich znalazło zatrudnienie w tym samym roku, wśród nowo zarejestrowanych w 2008 roku – było to tylko 56% (CSO, 2009, p. 6). W 2015 roku 26% nowo rejestrujących się imigrantów z naszego regionu nie skorzystało z przyznanego im numeru, 68% wykazało zatrudnienie, zaś 12% skorzystało z niego w celach zasiłkowych³. Nadal aktywnych było 40% numerów nadanych w 2010 roku; także w okresie 2010-2015 obywatele nowych państw członkowskich UE w większej części niż inne grupy imigrantów pozostawali w Irlandii przez kolejne lata po nadaniu PPSN (CSO, 2016).

1.1. Skala napływu

Polskie bieżące statystyki emigracji, oparte na danych meldunkowych, nie odzwierciedlają skali odpływu, jako że tylko niewielka część osób wymeldowuje się z miejsca zamieszkania (Bijak, Koryś, 2009). Wzrost liczby rejestrowanych emigracji na pobyt stały wyjaśnia się potrzebą uniknięcia podwójnego opodatkowania (Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009, s. 80). Mimo tego zjawiska emigrację na stałe z Polski do Irlandii w okresie poakcesyjnym zgłaszało rocznie ledwie od kilkuset do maksymalnie 2 307 osób (w 2006 roku - (GUS, 2007)).

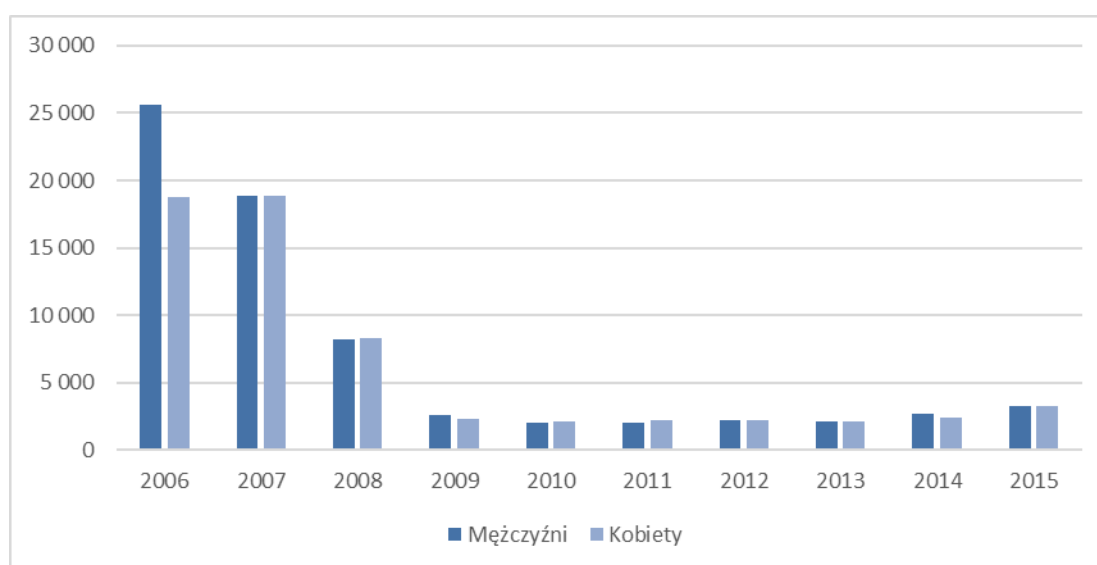
Narzędziem pozwalającym wychwycić dużo liczniejsze od wymeldowań, trwające powyżej 2 miesięcy migracje członków polskich gospodarstw domowych jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Analizy danych o migrantach z lat 1999-2006,

³ Rejestrowana aktywność numeru PPSN to korzystanie np. z zasiłku dla bezrobotnych lub zasiłku na dziecko; w ciągu roku można wykazać zarówno zatrudnić jak i korzystać z różnych zasiłków, stąd odsetki nie sumują się do 100%.

zidentyfikowanych w Bazie Migrantów BAEL/OBM, wskazują, że podczas gdy w okresie przedakcesyjnym migracja do Irlandii była zjawiskiem marginalnym, wśród migrujących w okresie poakcesyjnym wybrało ją za cel niemal 10% spośród 1,1 miliona migrantów (Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009).

Od strony statystyk kraju przyjmującego, dane o imigracji do Irlandii, według pojedynczych krajów obywatelstwa⁴ są dostępne w zasobach Eurostat dopiero od 2006 roku (Wykres 2). Analizując je, warto więc pamiętać o statystykach PPSN jako przybliżeniu skali napływu za wcześniejsze lata.

Wykres 2. Imigracja obywateli polskich do Irlandii



Źródło: Eurostat: Immigration by age group, sex and citizenship [migr_imm1ctz] (Eurostat, 2017b)

W 2006 roku można już zaobserwować nasilony napływ obywateli polskich, wynoszący 44 363 osoby. W następnych latach skala imigracji malała, by w okresie kryzysu ekonomicznego spaść poniżej 5 tysięcy osób rocznie. W 2014 roku napływ wyniósł już 5 085, zaś w 2015, ostatnim roku dla którego opublikowano te dane, liczba imigrantów wzrosła do 6 466.

1.2. Struktura płci i wieku imigrantów

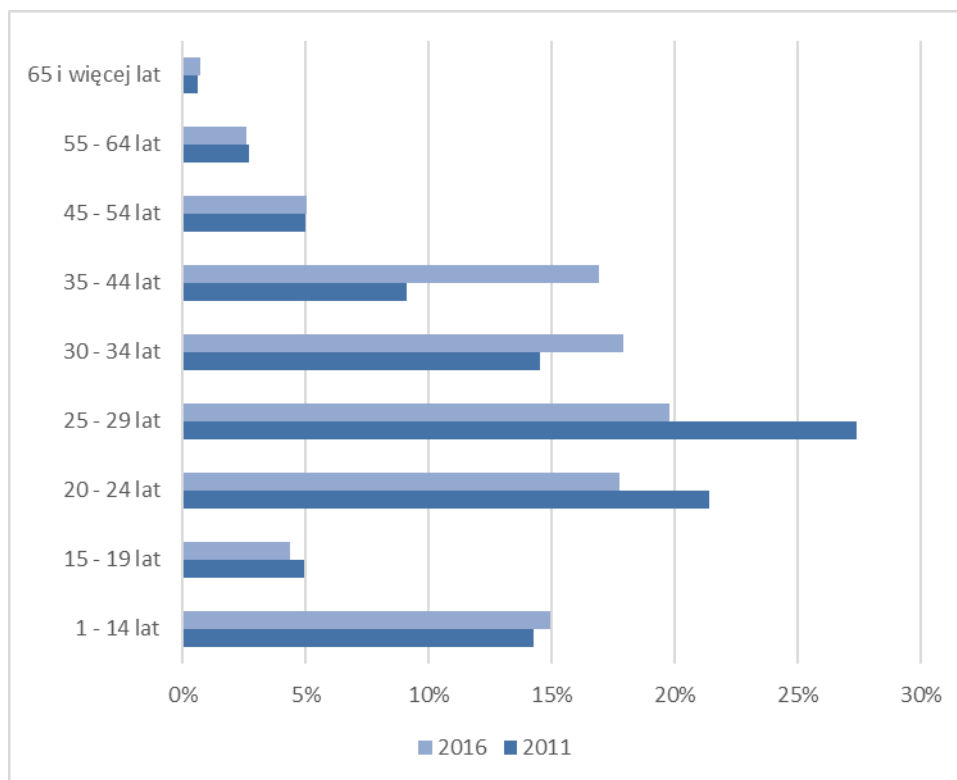
Według analiz Bazy Migrantów BAEL/OBM trzy czwarte z migrantów poakcesyjnych do Irlandii do 2006 stanowili mężczyźni - był to w pierwszych latach po akcesji najsilniej zmaskulinizowany strumień migrantów z Polski. Niemal 65% stanowiły osoby w wieku 20-29 lat - wyższy udział tej grupy wiekowej był tylko wśród migrantów do Wielkiej Brytanii.

⁴ Bieżące statystyki imigracji do Irlandii są obliczane na podstawie Quarterly National Households Survey (irlandzkiego odpowiednika BAEL).

Wśród migrujących do Irlandii po akcesji był najniższy, spośród głównych krajów docelowych, udział osób w wieku 40 i więcej lat. Masowa migracja do Irlandii, obok Wielkiej Brytanii, przyczyniła się do odmłodzenia i zmaskulinizowania populacji migrantów z Polski w okresie 2004-2006, jaki obejmuje baza BAEL/OBM (Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009, s. 110–111).

W danych irlandzkich w 2006 roku 57,6% imigrujących obywateli polskich stanowili mężczyźni, ale już od 2007 proporcje płci imigrantów były wyrównane, z wyjątkiem 2009, gdy 53,7% imigrantów stanowili mężczyźni (Eurostat, 2017a). Dane o wieku imigrantów zamieszkałych w Irlandii nie są publikowane corocznie. Strukturę wieku imigrantów narodowości polskiej w wybranych latach można porównać dzięki danym ze spisów powszechnych - informacji o liczbie osób, które na rok przed datą spisu nie były obecne w Irlandii (Wykres 3).

Wykres 3. Struktura wieku osób przybyłych do Irlandii w roku poprzedzającym spis ludności (2011, 2016)



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7028 (CSO, 2017e)

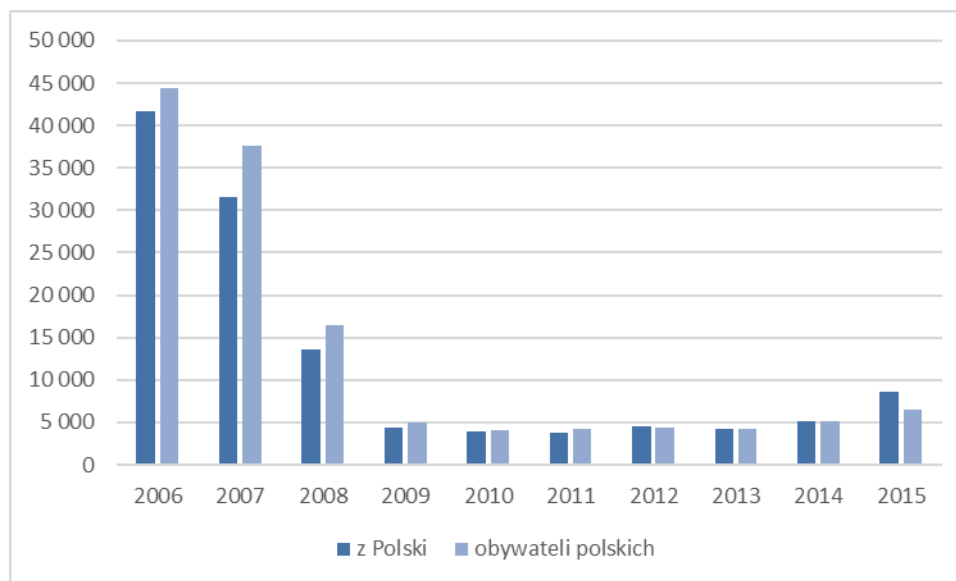
Osoby przybywające w roku poprzedzającym spis z 2011 były skoncentrowane w młodszych przedziałach wieku (20-24 i 25-29 lat). Natomiast wśród napływających w roku poprzedzającym spis 2016 niemal równie duży udział miały grupy 30-34 oraz 35-44 lat.

Mogło to wynikać z łączenia rodzin lub powtórnej migracji osób, które pierwotnie przybyły do Irlandii jako młodsze, w fali tuż po akcesji.

1.3. Obywatelstwo

Dostępne dane o imigracji według obywatelstwa i kraju poprzedniego pobytu wykazują pewne różnice w liczbie imigrantów według tych dwóch kategorii (Wykres 4).

Wykres 4. Imigracja do Irlandii osób z Polski oraz z polskim obywatelstwem

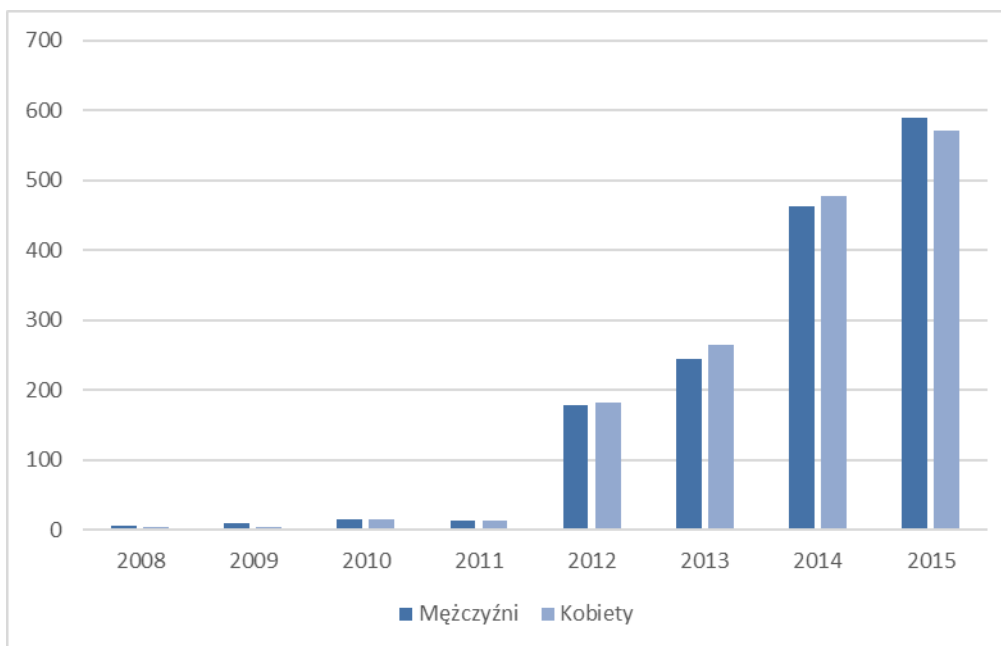


Źródło: Eurostat: Immigration by age group, sex and country of previous residence [migr_imm5prv] i Immigration by age group, sex and citizenship [migr_imm1ctz] (Eurostat, 2017a)

W okresie 2006-2011 napływających obywateli polskich było nieco więcej niż osób przybywających z Polski. Można przypuszczać, że zwłaszcza w okresie wkrótce po otwarciu irlandzkiego rynku pracy dla Polaków, część osób decydowała się na przybycie do tego nowego kraju imigracji nie bezpośrednio z ojczyzny, ale z innego kraju pobytu, np. Wielkiej Brytanii. Natomiast od roku 2014 napływ z Polski przewyższa napływ obywateli polskich; w 2015 różnica ta wyniosła 2 116 osób. Być może są to powtórne migracje osób, które w Irlandii zdążyły nabyć obywatelstwo, w szczególności - dzieci posiadające irlandzkie paszporty, które czasowo zamieszkiwały w Polsce.

Zamieszkiwanie w Irlandii przez okres 5 lat pozwala ubiegać się o obywatelstwo. Według danych dostępnych w Eurostat w latach 2006-2015 w Irlandii naturalizowało się 3 088 obywateli Polski. Dane według płci dostępne od 2008 roku (Wykres 5) pokazują wśród osób naturalizowanych niewielką przewagę liczebną kobiet (1 527, wobec 1 517 mężczyzn). Skokowy wzrost liczby naturalizacji widać dopiero od 2012 roku, dopiero gdy minęło ponad 5 lat od początku fali napływu Polaków do Irlandii.

Wykres 5. Obywatelstwa Irlandii nadane Polkom i Polakom

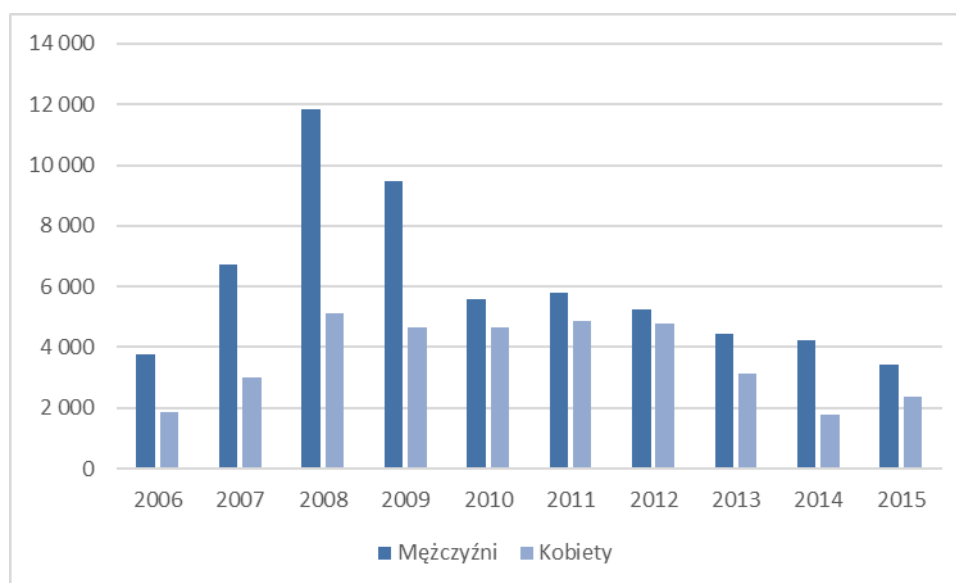


Źródło: Eurostat: Acquisition of citizenship by age group, sex and former citizenship [migr_acq] (Eurostat, 2017a)

1.4. Emigracja Polaków z Irlandii

Jak widać było choćby w przytoczonych wcześniej danych o aktywnych numerach PPSN, spośród migrantów przybywających do Irlandii z czasem coraz mniejszy odsetek wykazuje kontakty z tamtejszymi organami podatkowymi lub zasiłkowymi. Na tej podstawie można zakładać, że opuszczają ten kraj. W roku największego napływu Polaków, 2006, zanotowano jednocześnie niemal 6 tysięcy emigracji obywateli Polski. Zaś okres kryzysu ekonomicznego (rok 2008 i kolejne) to nie tylko czas zmniejszonego napływu Polaków na wyspę, ale też czas intensywnego odpływu wcześniejszych imigrantów (Wykres 6).

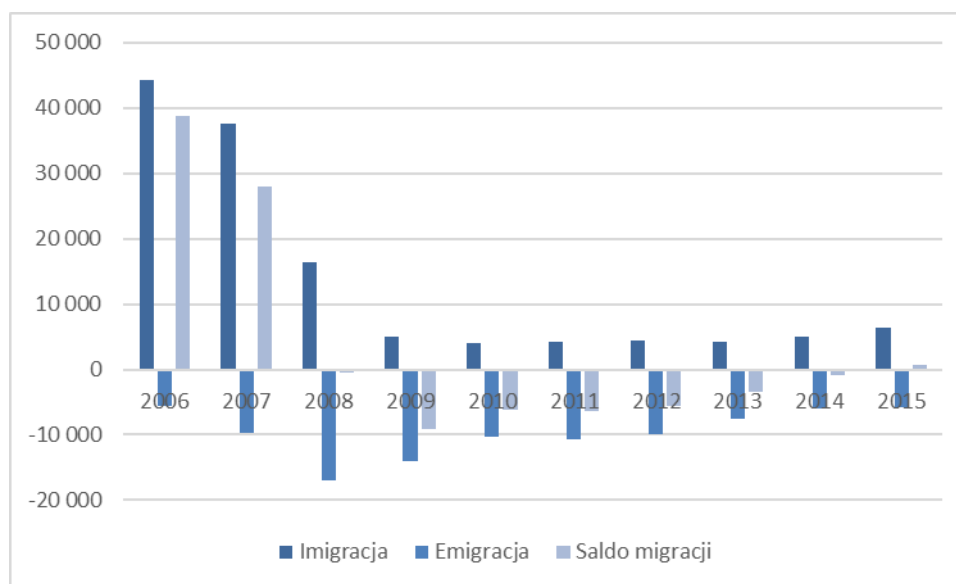
Wykres 6. Emigracja obywateli polskich z Irlandii (2006-2015)



Źródło: Emigration by age group, sex and citizenship [migr_emi1ctz] (Eurostat, 2017b)

Przez sześć kolejnych lat (2007-2012) emigracja wynosiła ponad 9 tysięcy osób rocznie, a w roku 2008 osiągnęła ona maksymalną wielkość 16 931 osób. Polacy emigrujący z Irlandii to w ok. 2/3 mężczyźni, co ma swoje źródło w załamaniu koniunktury w zmaskulinizowanym sektorze budownictwa (patrz – kolejna sekcja). Jedynie w latach 2010-2012 udział mężczyzn zmalał do 52-54%. Bardziej wyrównane proporcje płci wśród emigrantów w tym okresie wynikały prawdopodobnie z emigracji całych rodzin.

Wykres 7. Saldo migracji obywateli polskich do Irlandii



Źródło: obliczenia na podstawie Immigration by age group, sex and citizenship [migr_imm1ctz] i Emigration by age group, sex and citizenship [migr_emi1ctz] (Eurostat, 2017a)

Saldo migracji obywateli polskich do Irlandii (Wykres 7) było dodatnie tylko do roku 2007, w następnych latach odpływ przewyższał napływ (maksymalnie, o ponad 9 tysięcy osób, w roku 2009). Dopiero w 2015 zaobserwować można odwrócenie trendu i ponownie dodatnie saldo migracji wynoszące 658 osób.

Według stanu na dzień Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku w Irlandii przebywało od ponad 3 miesięcy 129 tysięcy mieszkańców Polski. W okresie od poprzedniego spisu z 2002 roku z Irlandii do Polski powróciło 25 tysięcy osób (GUS, 2013, s. 50 i 73). Liczba migrantów powrotnych spisanych w Polsce jest mniejsza od emigracji Polaków zarejestrowanej w statystykach irlandzkich, co może wskazywać na to, że część osób opuszczających Irlandię migrowało do innego kraju.

1.5. Wpływ koniunktury gospodarczej na dynamikę migracji do i z Irlandii – na przykładzie branży budowlanej

Budownictwo było branżą, która przyciągnęła do Irlandii ogromną liczbę pracowników z Polski i innych państw regionu. Popyt na pracowników wynikał z intensywnego rozwoju tego sektora, który do 2006 roku objął 24% irlandzkiego PNB. W latach 2000-2005 zatrudnienie w budownictwie wzrosło o 76 tysięcy osób, osiągając 12,5% udział w rynku pracy (Bobek, Krings, Moriarty, Wickham, Salamońska, 2008, s. 6). Tak intensywny rozwój wymagał sprowadzenia siły roboczej z zagranicy. Rozszerzenie UE stanowiło okazję do uproszczenia (w stosunku do systemu pozwoleń na pracę) procedur zatrudniania zagranicznych, dlatego organizacje pracodawców tej branży lobbowały za niewprowadzaniem okresów przejściowych w dostępie do irlandzkiego rynku pracy dla robotników z nowych państw członkowskich.

Dla osób z wykształceniem o profilu budowlanym Irlandia otworzyła szybką ścieżkę kariery w zawodzie. Dla robotników niewykwalifikowanych budownictwo z szybko rosnącymi płacami⁵, było łatwiej dostępne nawet dla nie mówiących po angielsku a dawało możliwość szybszej akumulacji oszczędności niż np. praca w usługach. Branża ta ze względu na swoją specyfikę przyciągała głównie mężczyzn, zwłaszcza do prac niewymagających kwalifikacji, przyczyniając się do silnej maskulinizacji strumienia imigrantów.

Liczba pracowników z nowych państw członkowskich w budownictwie wzrosła z 4,9 tysiąca w 2004 do 35,7 tysiąca w 2007 roku. Jednakże po załamaniu się koniunktury, liczba pracowników z tej grupy spadła równie gwałtownie - do ok. 10 tysięcy pod koniec 2009 roku

⁵ W latach 2000-2007 stawka godzinowa wzrosła z 11 do 18 Euro (Bobek et. al. 2008, p.8).

(Krings, Bobek, Moriarty, Salamońska, Wickham, 2011, p. 4). Według danych ze spisu ludności w 2006 roku budownictwo było sektorem z najliczniejszą grupą polskich pracowników (10 122 osób - 22% pracujących Polaków, (CSO, 2008, s. 30)), podczas gdy w 2011 i 2016 roku zatrudniało poniżej 5% Polaków - odpowiednio 2,9 i 3,6 tysiąca osób (CSO, 2017b). Nadmiarowi robotnicy budowlani po krachu w branży decydowali się bądź to na wyjazd z Irlandii bądź na pozostanie na zasiłku dla bezrobotnych lub przekwalifikowanie się (Krings *et al.*, 2011). Biorąc jednak pod uwagę zmaskulinizowanie strumienia migracji zarobkowych i skalę spadku zapotrzebowania na robotników budowlanych po kryzysie nie dziwi, że fala emigracji po kryzysie również była zmaskulinizowana.

2. Populacja Polaków w Irlandii: wielkość i rozmieszczenie

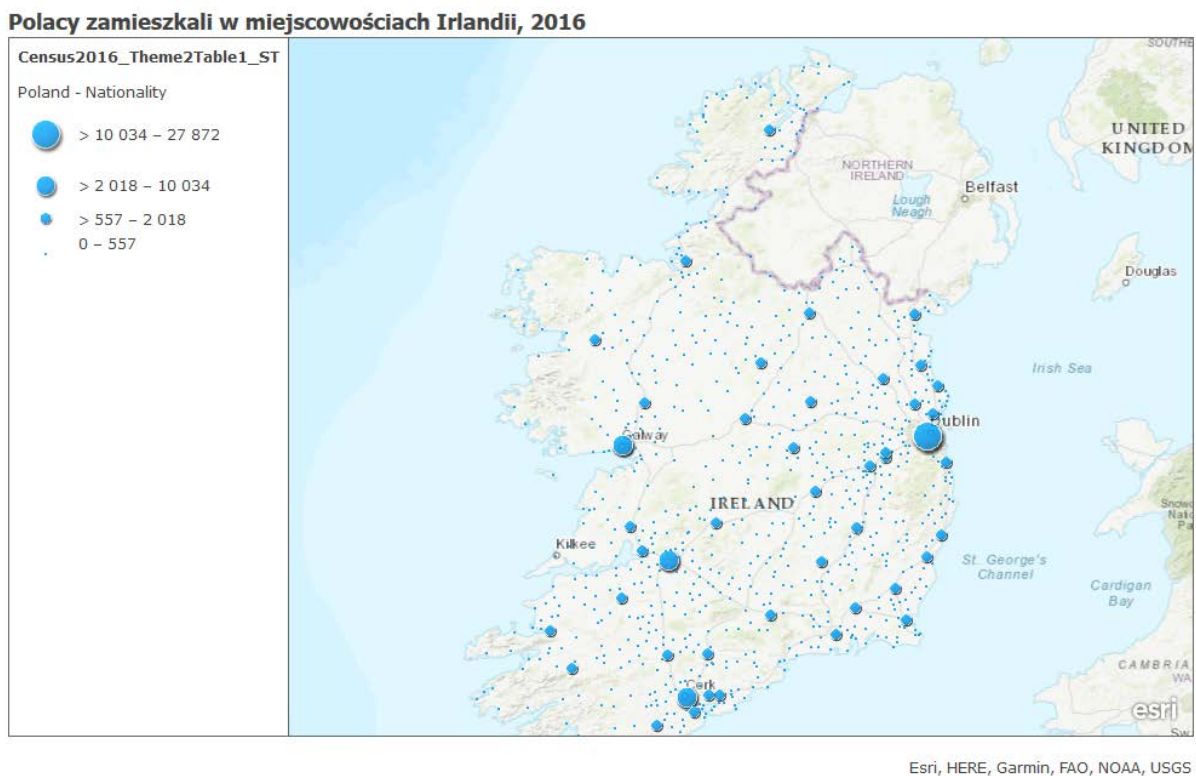
W ostatnim spisie powszechnym ludności Republiki Irlandii z 2016 ujęto 115 161 osób urodzonych w Polsce. Co ciekawe, pomimo opisanych w poprzedniej sekcji stałego odpływu i napływu Polaków w stosunku do 2011 wielkość tej grupy właściwie nie uległa zmianie - wówczas było to 115 193 osoby (tablica E7053 w: CSO, 2017e). Populacja osób z polskim obywatelstwem, łącznie z urodzonymi w Republice Irlandii i posiadającymi podwójne, polskie i irlandzkie obywatelstwo liczyła w 2016 roku 131 788 osób. Liczba osób z wyłącznie polskim obywatelstwem nie uległa większej zmianie w ostatnich latach; było ich 122 585 w 2011 i 122 515 w 2016 roku. Najistotniejszą nową kategorią uwidoczną w ostatnim irlandzkim spisie ludności są właśnie podwójni polsko-irlandzcy obywatele: 9 273 osoby, w większości dzieci (6 706 osób w wieku 0-14 lat). Posiadanie podwójnego obywatelstwa wiąże się przede wszystkim z urodzeniem na terenie Irlandii: 6 530 osób z podwójnym polskim i irlandzkim obywatelstwem zidentyfikowanych w spisie w 2016 roku urodziło się na wyspie. Jednocześnie jednak 11 393 spisanych osób z wyłącznie polskim obywatelstwem także urodziło się w Irlandii (tablica E7047 w: CSO, 2017e). Od 2005 roku⁶ irlandzki paszport nie przysługuje bowiem dzieciom urodzonym na wyspie automatycznie, lecz na wniosek rodziców poparty dowodem na trwałość więzi z Republiką Irlandii. O ile nie będzie zaznaczone inaczej, dalsza część niniejszego opracowania skupia się na danych o 122,5

⁶ Do 31. grudnia 2004 w Irlandii obowiązywało prawo ziemi dające automatycznie obywatelstwo osobom urodzonym na jej terytorium. Zmieniono przepisy w wyniku referendum, w którym Irlandczycy zagłosowali za pozbawieniem dzieci imigrantów automatycznego prawa do obywatelstwa (Citizens Information, 2017; Corrigan, 2010).

tysiącu osobach posiadających wyłącznie polskie obywatelstwo (w statystykach irlandzkich wyróżnianych jako „Polish nationality”).

Obywatele Polski stanowią 2,6% populacji Republiki Irlandii. Już w 2006 znaleźć ich można było w każdym irlandzkim mieście (CSO, 2008, p. 28), a obecnie rozmieszczenie Polaków jest dość równomierne (Mapa 1).

Mapa 1. Polacy zamieszkali w miejscowościach Irlandii, 2016



Źródło: <https://arcg.is/0aSPuL> (CSO i OSi, 2017c)⁷

Największa liczba Polaków zamieszkuje w regionie stołecznym (Dublinie na wschodzie wyspy) oraz w największych miastach: Cork i Waterford na południu oraz Galway i Limerick na zachodzie kraju (Tabela 1).

⁷ Wszystkie mapy zamieszczone w niniejszym dokumencie stanowią własność intelektualną Esri oraz licencjodawców Esri i zostały wykorzystane na podstawie udzielonej licencji. Copyright © 2018 Esri oraz licencjodawcy Esri. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Tabela 1. Liczba Polaków w największych miastach Irlandii, 2006 i 2016

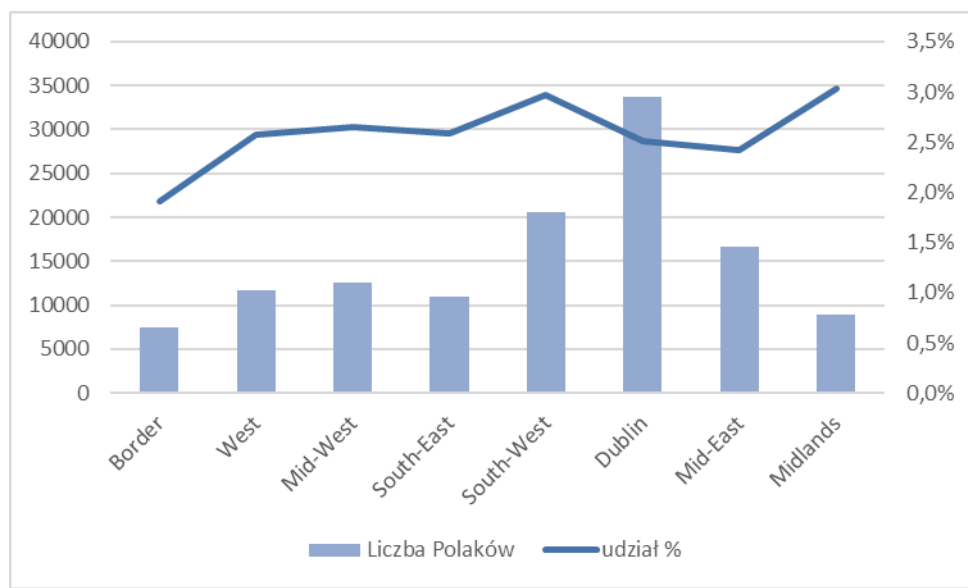
	2006	2016	wzrost 2006- 2016	udział w ludności w 2016
Dublin	17 823	27 864	156%	2,4%
Cork	4 154	6 205	149%	3,0%
Limerick	2 591	4 108	159%	4,5%
Galway	2 473	3 905	158%	5,2%
Waterford	713	1 834	257%	3,5%

Uwaga: dotyczy ludności miast wraz przedmieściami.

Źródło: opracowanie na podstawie (CSO, 2008) i (tablica E7005 w: CSO, 2017e).

Największy udział w populacji (Wykres 8) Polacy mają w środkowej i południowo-zachodniej części kraju (po 3,0%), najmniejszy zaś – przy granicy z Irlandią Północną (1,9%).

Wykres 8. Liczba Polaków i ich udział % w populacji regionów Irlandii (NUTS3), 2016



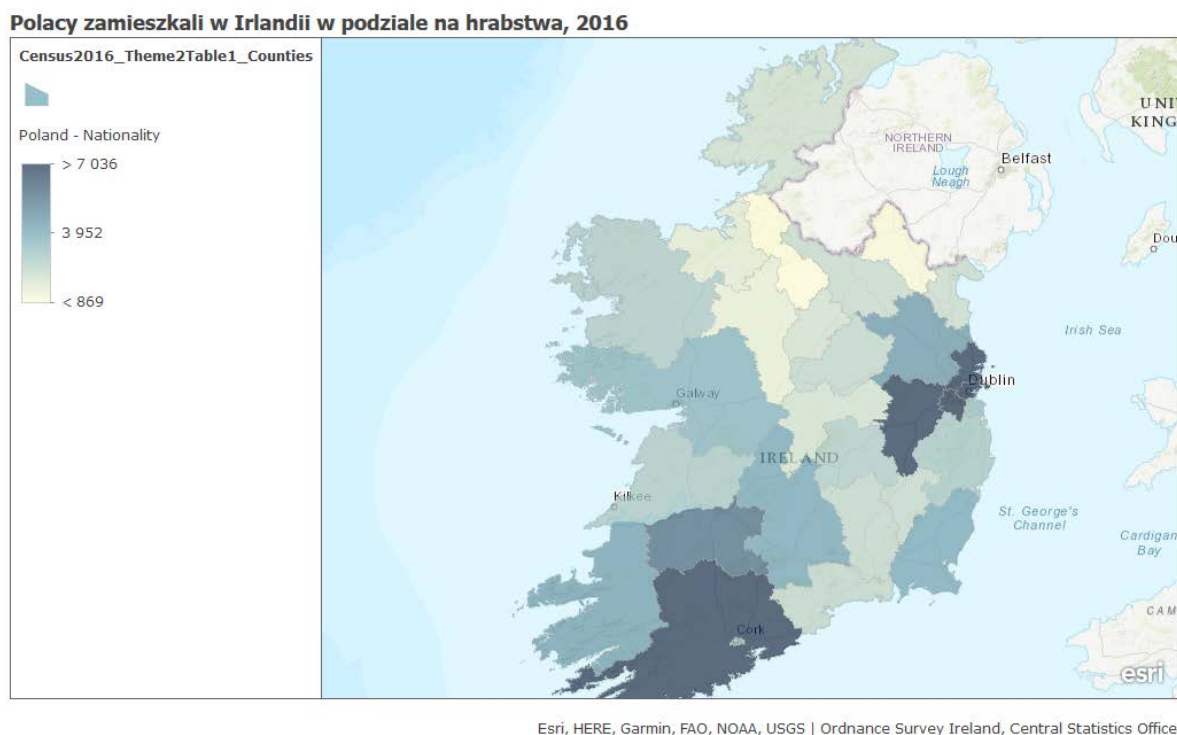
Źródło: (CSO i OSi, 2017)

Irlandia jest podzielona na potrzeby administracji lokalnej na 31 jednostek, odpowiadających poziomowi LAU1 w systemie NUTS, określanych zbiorczo jako hrabstwa administracyjne⁸. Każda z tych jednostek jest zarządzana przez radę (City, County lub City and County Council), złożoną z reprezentantów wybieranych w wyborach powszechnych co 5 lat. W

⁸ Są to tzw. administrative counties w Republice Irlandii, w odróżnieniu od historycznych hrabstw na całej wyspie Irlandia.

podziale na hrabstwa widać, że najwięcej Polaków skupionych jest w rejonie Dublina i Cork (Mapa 2).

Mapa 2. Polacy zamieszkali w Irlandii w podziale na hrabstwa, 2016.



Źródło: <https://arcg.is/1Wf04j> (CSO i OSi, 2017a)

Najliczniejsza polska populacja pojedynczego hrabstwa zamieszkuje Cork (13 072), ale stołeczny Dublin, podzielony administracyjnie na cztery hrabstwa, zamieszkuje w sumie 33 751 Polaków (Tabela 2). W okresie między spisami powszechnymi w 12 z 31 hrabstw liczba Polaków zmalała (najbardziej w Dublinie o -20,2%), w 18 wzrosła (najmocniej w położonym w sercu wyspy Laois o 18,6%), zaś w jednym (Carlow) - nie zmieniła się. Znaczny ubytek liczby Polaków w 2 z 4 rejonów administracyjnych Dublina przykuwa uwagę, zwłaszcza że w tym samym okresie zanotowano w całej stolicy znaczny przyrost ludności ogółem (w tym ok. 27 tysięcy w Dublin City i 11 tysięcy w Dún Laoghaire-Rathdown. Ubytek liczby Polaków w Dublinie to wynikać ze stopniowej ucieczki do mniejszych miast wynikającej z wysokich kosztów życia w samej stolicy. Z kolei w hrabstwie Cork wzrost liczby Polaków przyczynił się do ogólnego przyrostu populacji miasta o ponad 10 tysięcy osób (CSO, 2017a).

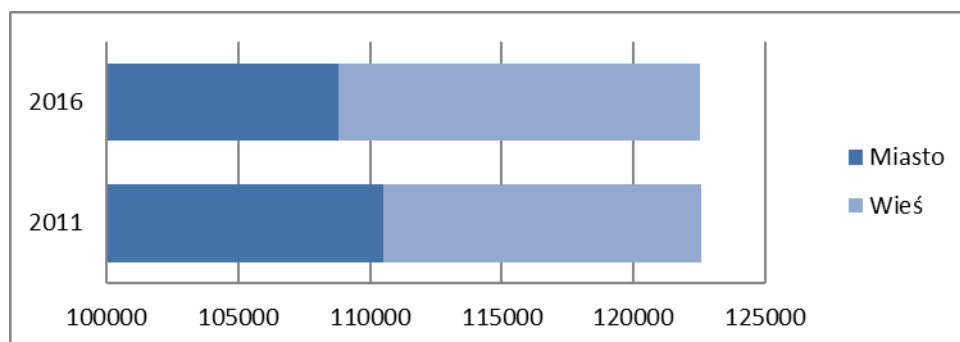
Tabela 2. 15 hrabstw z największą liczbą Polaków w 2016, w porównaniu do 2011.

Lp.	Hrabstwo	Region (NUTS3)	Liczba Polaków w 2011	Liczba Polaków w 2016	Udział w polskiej populacji w Irlandii 2016	Zmiana liczby Polaków w stosunku do 2011
1	Cork County	South-West	12 279	13 072	11%	6%
2	Fingal	Dublin	10 604	11 419	9%	8%
3	Dublin City	Dublin	13 406	10 704	9%	-20%
4	South Dublin	Dublin	8 327	8 485	7%	2%
5	Kildare	Mid-East	7 192	7 205	6%	0%
6	Limerick City and County	Mid-West	6 088	5 636	5%	-7%
7	Meath	Mid-East	3 876	4 470	4%	15%
8	Kerry	South-West	4 045	4 234	3%	5%
9	Tipperary	South-East	4 205	4 071	3%	-3%
10	Wexford	South-East	4 015	3 996	3%	0%
11	Galway City	West	4 099	3 872	3%	-6%
12	Galway County	West	3 434	3 631	3%	6%
13	Cork City	South-West	3 636	3 204	3%	-12%
14	Dún Laoghaire-Rathdown	Dublin	3 541	3 143	3%	-11%
15	Wicklow	Mid-East	2 751	2 905	2%	6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Central Statistics Office StatBank E7003 (CSO, 2017e)

Choć całkowita liczba obywateli Polski w Irlandii w okresie 2011-2016 nie uległa większej zmianie, to zmieniły się proporcje mieszkających w miastach i na wsi (Wykres 9). Około 1,7 tysiąca osób przeniosło się na obszary wiejskie, dzięki czemu ich udział w populacji Polaków wzrósł do 11%. Podobnie jak w wypadku Dublina, kierunek przepływu ludności polskiej był nieco odmienny od ogółu populacji Irlandii, dla której w okresie międzypisowym przyrost ludności wiejskiej wyniósł 2,0%, dużo mniej niż miejskiej - 4,9%.

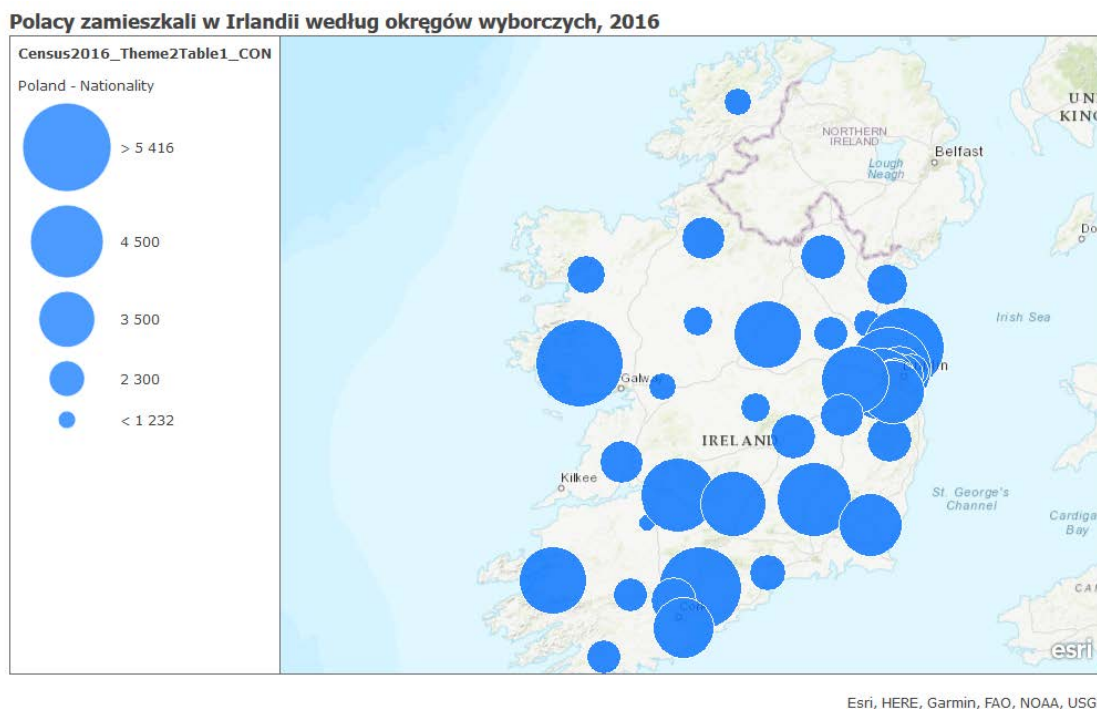
Wykres 9. Polacy zamieszkali na obszarach miejskich i wiejskich Irlandii, 2011 i 2016



Źródło: opracowanie własne na podstawie Central Statistics Office StatBank E7003

W każdym z 40 okręgów wyborczych (*constituentcies*) Irlandii mieszka co najmniej 1200 Polaków (Mapa 3). Ich udział w populacji okręgu waha się od 1 do ponad 4%. Największa liczba polskich obywateli mieszka w okręgu Galway West (5 416 osób), a największy udział (4,3%) stanowią w okręgu Cork East (obliczenia na podstawie CSO i OSi, 2017).

Mapa 3. Polacy zamieszkali w Irlandii według okręgów wyborczych, 2016



Źródło: <https://arcg.is/1jCizL> (CSO i OSi, 2017b)

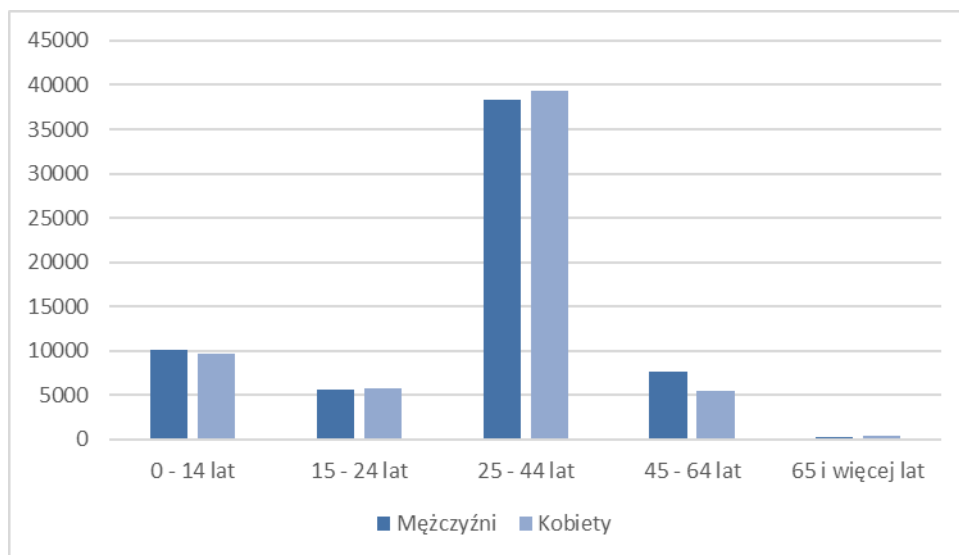
3. Charakterystyka demograficzna Polaków w Irlandii w świetle irlandzkich spisów powszechnych

Niniejsza sekcja ma na celu prezentację możliwie najbardziej aktualnej charakterystyki Polaków w Irlandii w konfrontacji z danymi z początków imigracji do tego kraju. Pozwoli to prześledzić przemiany jakim uległa populacja polska osiadła na wyspie.

W 2006 roku, według danych spisowych mężczyźni stanowili niemal 64% populacji polskiej w tym kraju, co stawiało Polaków na pierwszym miejscu pod względem maskulinizacji spośród najważniejszych grup imigranckich (CSO, 2008, s. 29). Po upływie dekady została osiągnięta równowaga płci - wśród Polaków mieszkających w Irlandii w 2016

połowę (50,5%) stanowili mężczyźni. Kobiety minimalnie przeważają liczebnie nad mężczyznami w najliczniejszej (25-44 lat) i najmniej licznej (65 i więcej lat) grupie wiekowej (Wykres 10).

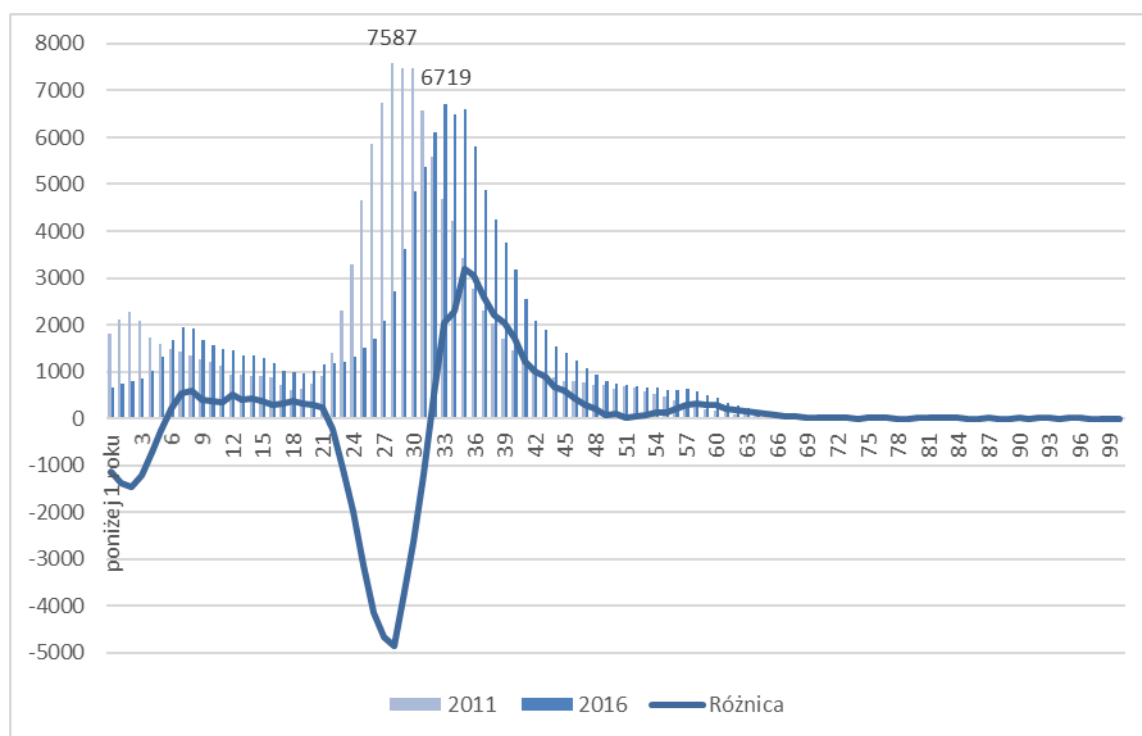
Wykres 10. Polacy mieszkający w Irlandii według grup wieku i płci, 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7012 (CSO, 2017e)

Populacja Polaków w Irlandii stopniowo się starzeje (CSO, 2017c). W ostatnich latach przede wszystkim spadł udział dwudziestolatków na rzecz trzydziestolatków i starszych grup wiekowych (Wykres 11). Modalna wieku Polaka w Irlandii przesunęła się z 28 lat (7 587 osób w 2011) na 33 lata (6 719 w 2016). W 2016 roku, w porównaniu do spisu z 2011 zmalała o połowę populacja polska w wieku 0-5 (obecnie liczniejsze są dzieci w wieku 6-10 lat).

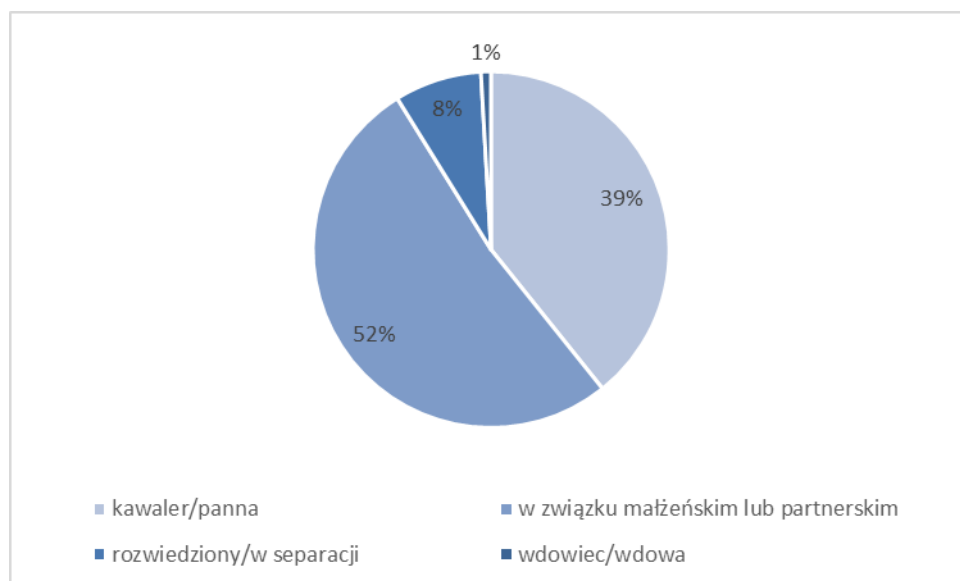
Wykres 11. Polacy w Irlandii wg wieku, 2011 i 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7020 (CSO, 2017e)

W 2016 roku ponad połowa Polaków w wieku 15+ żyła w związkach małżeńskich lub partnerskich, zaś drugą najliczniejszą kategorię (39%) stanowili single (Wykres 12). Pod tym względem nie było większych różnic w zależności od płci: kobiety jedynie o 2 punkty procentowe częściej niż mężczyźni były po rozwodzie lub separacji, zaś rzadziej - przed ślubem.

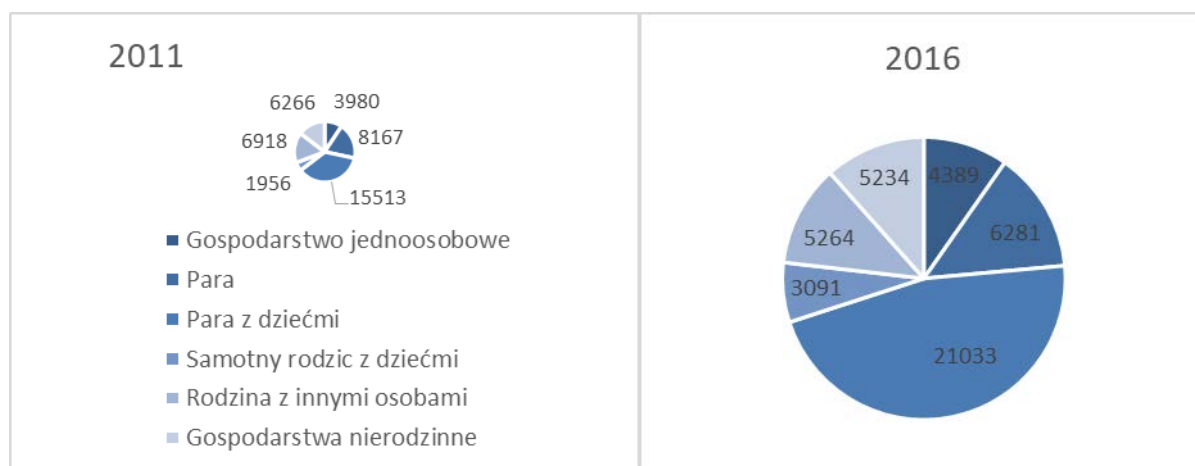
Wykres 12. Struktura Polaków w wieku 15 i więcej lat według stanu cywilnego, 2016



Stan cywilny Polaków ma odzwierciedlenie w typach gospodarstw domowych jakie zamieszkują (Wykres 13). Wśród gospodarstw Polaków najczęstsze (46,4%) były te tworzone przez pary (małżeńskie i kohabitujące) z dziećmi, a kolejne 13,9% - przez pary bezdzietne. Gospodarstwa domowe nierodzinne, dominujące w początkowym okresie imigracji poakcesyjnej (CSO, 2008, s. 29), straciły już na popularności, stanowiąc obecnie jedynie 11,6% gospodarstw domowych Polaków. W porównaniu z rokiem 2011, najmocniej zmalał udział par bezdzietnych (o 5 p.p.), za to wzrósł udział par z dziećmi (o 10 p.p.) i gospodarstw samotnych rodziców (o ponad 2 p.p.).

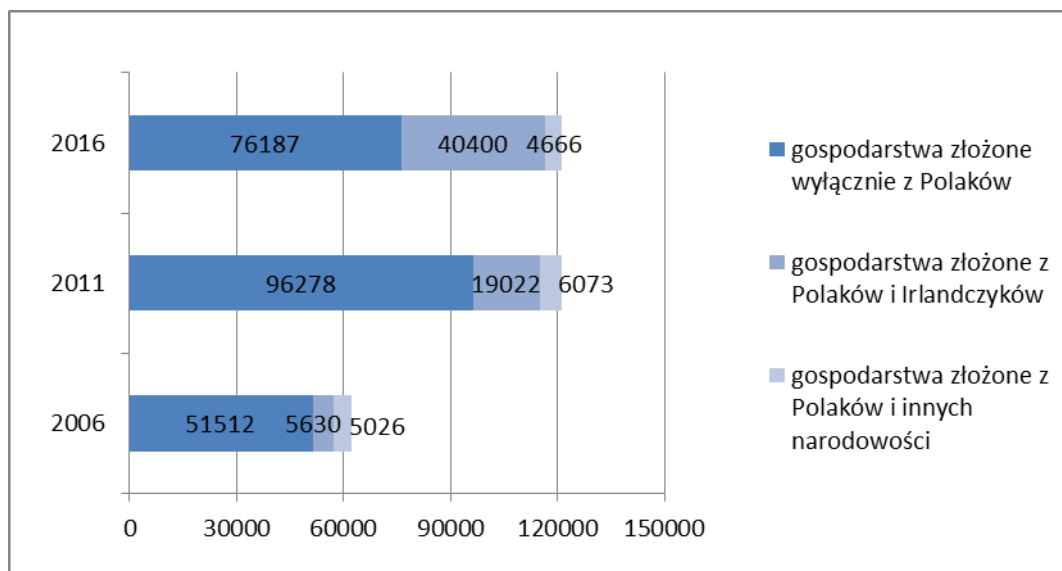
W odniesieniu do powiększania się rodzin Polaków w Irlandii, Klimek (2017) wskazuje na dwa odmienne wzorce dzietności. Jeden typ rodzin tworzą osoby przyjeżdżające do Irlandii z dzieckiem (lub dziećmi) urodzonymi jeszcze w Polsce, niekiedy decydujące się na kolejne dzieci po imigracji (w próbie zanotowano w tych rodzinach najczęściej – 47,5% - dwoje dzieci). Drugi typ tworzą osoby zakładające rodzinę po migracji; kobiety z tej grupy zostają matkami średnio 2 lata później niż Polki rodzące w kraju. W tych rodzinach najczęściej (63,2%) było tylko jedno dziecko, ale ze względu na młody wiek kobiet i ich późniejsze zostanie matkami nie można wykluczyć, że z czasem udział rodzin z większą liczbą dzieci urodzonych w Irlandii wzrośnie.

Wykres 13. Typy gospodarstw domowych Polaków, 2011 i 2016



Podczas ostatniej dekady zmieniał się też skład narodowościowy gospodarstw domowych, w jakich zamieszkują Polacy. Trzy spisy powszechne przeprowadzone w Irlandii od początku imigracji poakcesyjnych Polaków do tego kraju dokumentują ten proces (Wykres 14).

Wykres 14. Liczba Polaków mieszkających w gospodarstwach domowych według narodowości ich członków, 2006, 2011 i 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7025 (CSO, 2017e), (CSO, 2008, s. 29).

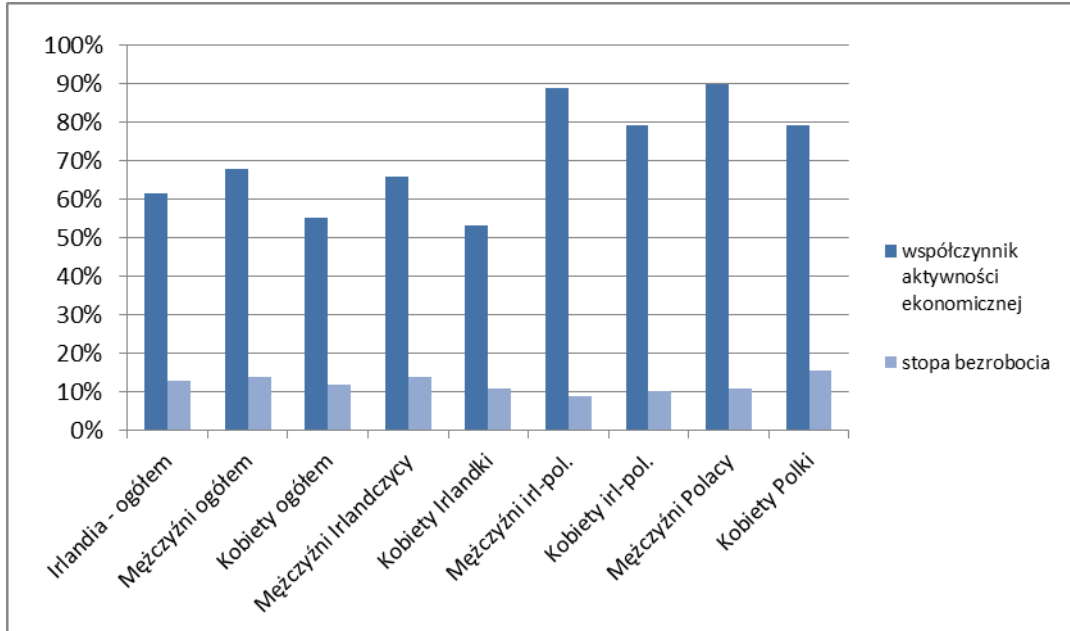
W 2006 roku przeważająca większość Polaków (83%) mieszkała z innymi rodakami, dekadę później w takiej sytuacji było niespełna dwie trzecie Polaków na wyspie. Z kolei udział Polaków mieszkających z Irlandczykami wzrósł z 9% do 33%, przy czym najprawdopodobniej większość tych sytuacji dotyczy rodzin, w których pojawiło się dziecko z irlandzkim obywatelstwem. Udostępnione dane nie pozwalają wyróżnić w jakim wieku są poszczególni członkowie rodziny, a więc czy Irlandczykiem jest partner czy dziecko głowy gospodarstwa domowego. Udział mieszkańców gospodarstw domowych tworzonych przez Polaków i innych imigrantów spadł z 8% w pierwszym spisie po akcesji Polski do UE do 4% w 2016, co można powiązać ze spadkiem udziału gospodarstw nierodzinnych, złożonych z niespokrewnionych dorosłych – np. imigrantów wynajmujących wspólnie mieszkania.

3.1. Polacy jako zasób kapitału ludzkiego dla irlandzkiego rynku pracy

Ze względu na głównie ekonomiczny charakter migracji i młody wiek, współczynnik aktywności zawodowej wśród Polaków (Wykres 15) jest znacznie wyższy (85%) niż wśród ogółu populacji Irlandii (61%). W obu grupach stopa bezrobocia odnotowana w spisie

powszechnym w 2016 roku była taka sama - 13% (CSO, 2017c). Warto zauważyć, że poziom bezrobocia Polaków był niższy niż wszystkich cudzoziemców (15%) (CSO, 2017b).

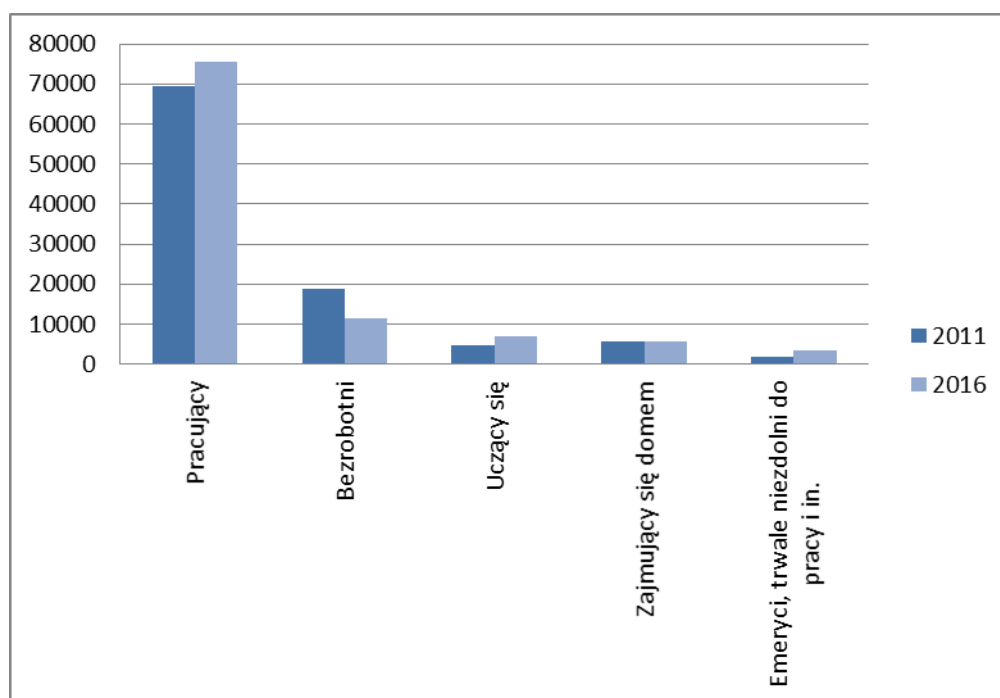
Wykres 15. Współczynnik aktywności ekonomicznej i stopa bezrobocia Polaków na tle irlandzkiej siły roboczej, 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7009 (CSO, 2017e)

Polscy mężczyźni mają niższą stopę bezrobocia niż mężczyźni narodowości irlandzkiej, natomiast wśród Polek notuje się aż 16% poziom bezrobocia, wyższy niż wśród Irlandek i ogółu kobiet na irlandzkim rynku pracy.

Wykres 16. Polacy w wieku 15+ w Irlandii według aktywności ekonomicznej, 2011 i 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7009 (CSO, 2017e)

Liczba pracujących Polaków w 2016 roku w porównaniu do stanu ze spisu powszechnego z 2011 roku (Wykres 16) wzrosła o 6 035, zaś bezrobotnych - zmalała o 7 436 osób. Wśród osób nieaktywnych ekonomicznie, wzrosła liczba uczniów i studentów oraz osób trwale niezdolnych do pracy.

Profil wykształcenia był, obok młodego wieku i udziału mężczyzn, istotną cechą wyróżniającą migrantów do Irlandii wśród ogółu migrantów poakcesyjnych z Polski. Udział osób z wyższym wykształceniem wśród migrujących do Irlandii po akcesji do UE wyniósł wg analizy danych opartych na BAEL 26% - był on najwyższy spośród pięciu najważniejszych krajów docelowych. Najliczniejsi, choć rzadsi niż w innych głównych krajach docelowych, byli jednak migranci z wykształceniem średnim lub policealnym (38.6%). Odsetek osób po zasadniczej szkole zawodowej wśród imigrantów do Irlandii w okresie poakcesyjnym wyniósł 28,7%, co stanowiło o ponad 6 p.p. więcej niż w Wielkiej Brytanii (Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009, s. 112). Różnica ta mogła wynikać z przyciągania przez Irlandię robotników o bardziej sprecyzowanych kwalifikacjach, np. budowlanych. Wśród głównych krajów docelowych Irlandia przyciągała największy odsetek osób z dużych miast 29,8% a najmniejszy - ze wsi 32%. Osoba młoda, z wyższym wykształceniem i mieszkająca w mieście, to drugi, obok wykwalifikowanego robotnika wyróżniający się profil polskiego migranta udającego się do Irlandii.

W 2016 roku, pod względem wykształcenia Polacy, obok Litwinów, wyróżniają się wśród imigrantów w Irlandii najwyższym udziałem osób z wykształceniem technicznym i zawodowym (CSO, 2017b). Wśród osób, które zadeklarowały zakończenie edukacji, proporcje osób z poszczególnymi poziomami wykształcenia w 2011 i 2016 były podobne (Tabela 3). Najważniejsze to właśnie technicy i absolwenci szkół zawodowych (28-29%) oraz osoby z dyplomem wyższych uczelni (licencjatem, magisterium lub doktoratem - 23%). Natomiast przy ogólnie stabilnej i starzejącej się populacji Polaków liczba osób, które zakończyły kształcenie spadła o ponad 5 tysięcy. Może to wskazywać na podejmowanie dalszej edukacji przez dorosłych Polaków w Irlandii - widać to również we wzroście liczby uczących się na wykresie powyżej. Wskazuje to na chęć uzyskania w kraju pobytu dodatkowych kwalifikacji lepiej dopasowanych i honorowanych na lokalnym rynku pracy.

Tabela 3. Polacy w wieku 15+ którzy zakończyli kształcenie, 2011 i 2016

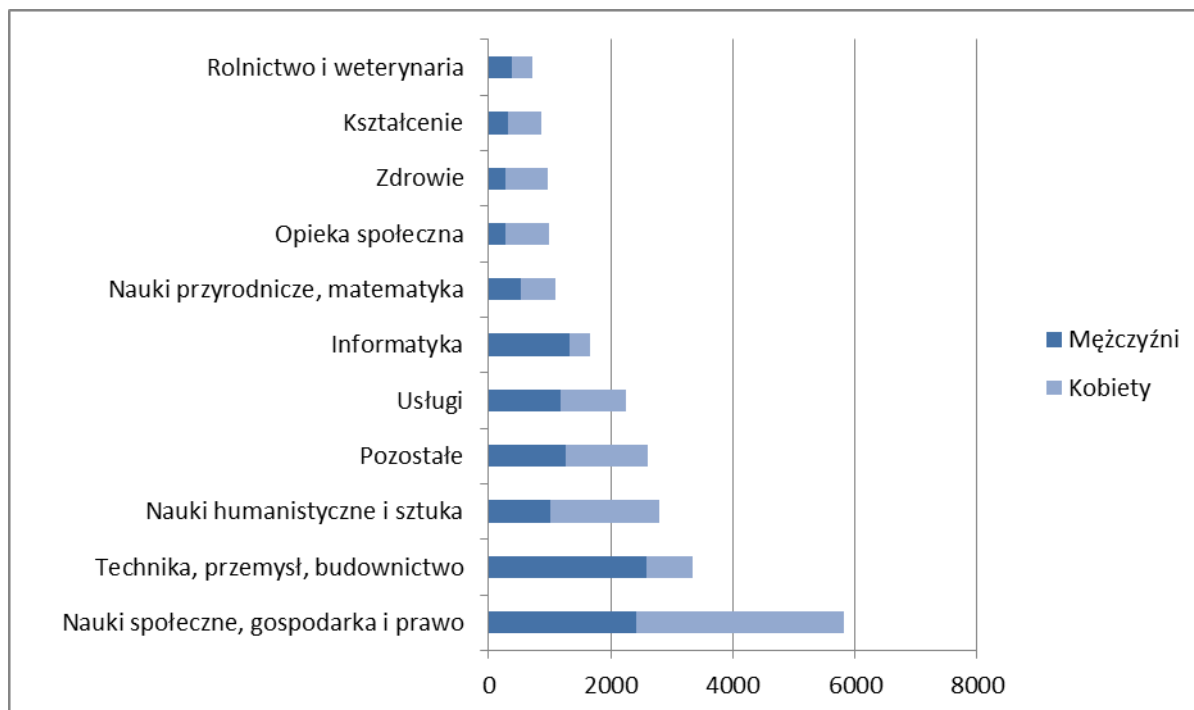
Poziom wykształcenia	2011	2016
Wyższe	18 572	17 403
Higher certificate*	6 156	5 277
Advanced certificate/completed apprenticeship*	7 204	5 770
Techniczne/zawodowe	22 978	20 688
Średnie	15 545	13 806
Poniżej średniego	5 488	5 760
Nieokreślony	3 726	5 627
Razem	79 669	74 331

Uwaga:* Irlandzkie dyplomy typu Higher certificate i Advanced certificate odpowiadają międzynarodowemu poziomowi ISCED-5, który jest nieco bardziej rozbudowany niż kształcenie pomaturalne w Polsce (European Commission/EACEA/Eurydice, 2017). Jednocześnie Polacy deklarujący wykształcenie policealne i pomaturalne zdobyte przed migracją prawdopodobnie byli zakwalifikowani przez irlandzkich statystyków do tych kategorii.

Źródło: Central Statistics Office StatBank E7008 (CSO, 2017e)

Niestety w danych z najnowszego spisu nie udostępniono dziedzin wykształcenia w podziale na narodowości. W 2006 roku najwięcej osób urodzonych w Polsce posiadało kwalifikacje w zakresie nauk społecznych, był to najpopularniejszy kierunek wśród kobiet. Pośród mężczyzn nieco więcej zadeklarowało dyplom w zakresie inżynierii, przemysłu lub budownictwa.

Wykres 17. Urodzeni w Polsce z wykształceniem powyżej średniego według dziedziny kształcenia i płci, 2006

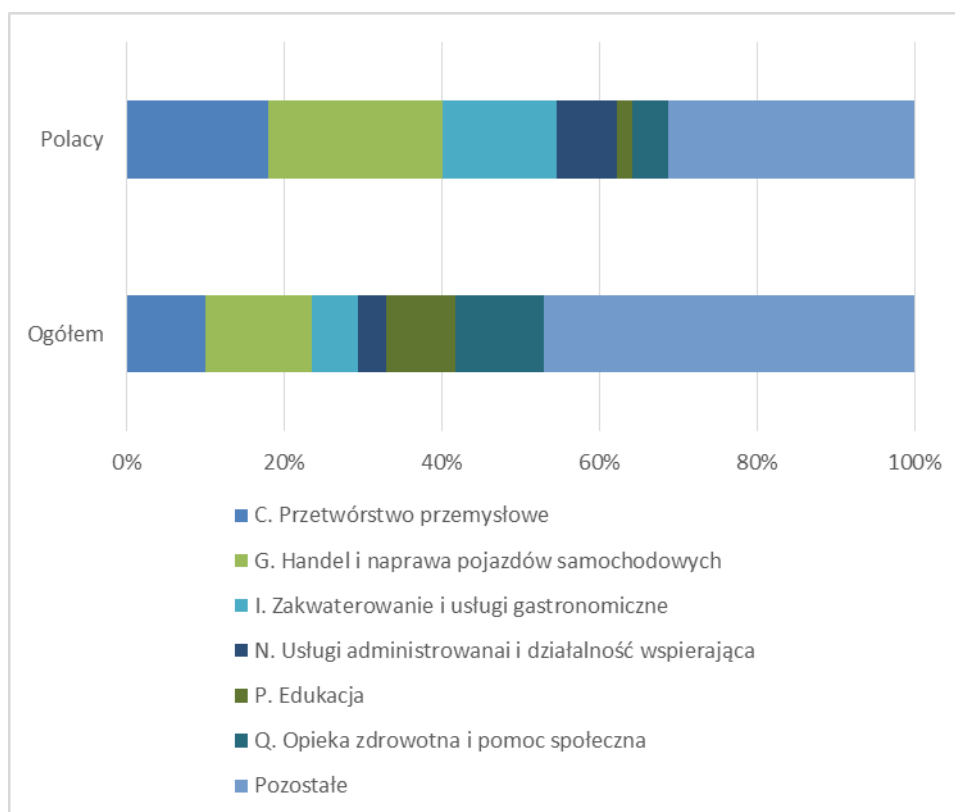


Uwaga: urodzeni w Polsce, a nie obywatele, w wieku 15+, dyplom uzyskany po minimum 2 latach kształcenia.

Źródło: Central Statistics Office StatBank C1034 (CSO, 2013)

Wśród pracujących Polaków największa liczba zajmuje się handlem i naprawami (16 643 w 2016), drugie miejsce zajmuje przetwórstwo przemysłowe (13 673) a trzecie - sekcja zakwaterowania i gastronomii (10 971). Ze wszystkich sekcji działalności to właśnie w tej ostatniej udział Polaków wśród zatrudnionych jest najwyższy i wynosi 9% (Wykres 18). Polacy stanowią też 8% pracujących w usługach administracyjnych i wspierających oraz 7% - w przemyśle. Z czołówki sekcji, w których jest najwyższy udział polskich pracowników, wypadło gospodarowanie wodą, ściekami i odpadami - podczas gdy w 2011 roku Polacy stanowili 8% pracujących w tej sekcji gospodarki irlandzkiej, w 2016 ich udział spadł do 6%. W porównaniu z ogółem pracujących w Irlandii wśród Polaków najpopularniejsze sekcje są podobne (przetwórstwo przemysłowe, handel i naprawy), ale znacząco mniejszy udział mają pracujący w sektorze budżetowym: edukacji oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej.

Wykres 18. Struktura zatrudnienia Polaków na tle pracujących w Irlandii według głównych sekcji działalności, 2016



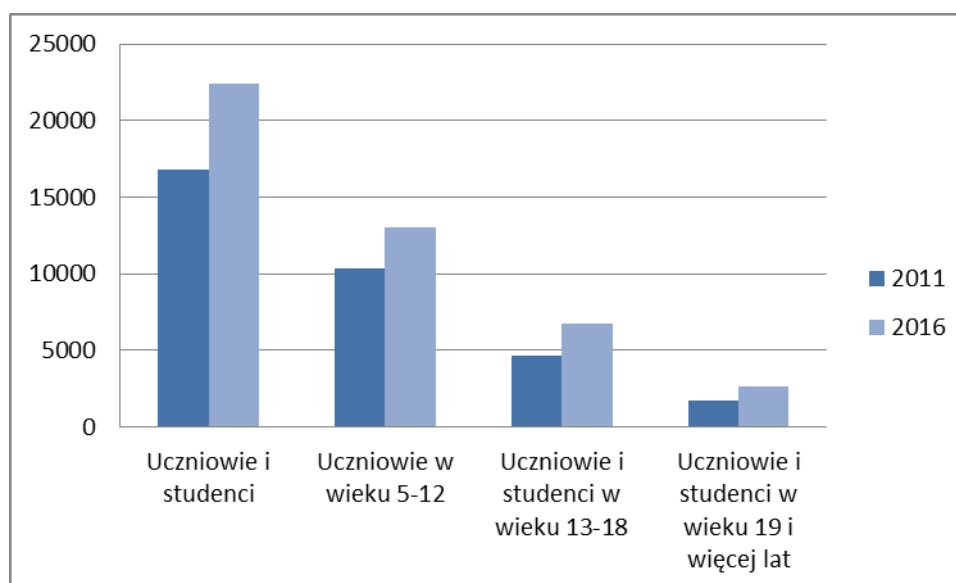
Źródło: Central Statistics Office StatBank E7019 (CSO, 2017e)

Według spisu z 2016 roku w działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią zaobserwowano największy spadek liczby pracowników (o 475 osób), mimo że ogółem w Irlandii w tej sekcji przybyło ponad 13 tysięcy pracowników w porównaniu do 2011 roku. Najwięcej polskich pracowników przybyło w przemyśle i budownictwie (w sumie niemal 3 tysiące nowych pracowników), ale także w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (592 osób więcej), informacji i komunikacji (573) opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (505) - czyli zawodach wymagających zwykle wyższych kwalifikacji i cieszących się wyższym prestiżem.

3.2. Najmłodsi Polacy w Irlandii: uczniowie, studenci i młodzi dorośli

W 2016 w Irlandii było niemal 100 tysięcy cudzoziemskich uczniów i studentów - wśród nich najliczniejszą grupę, 22 450 osób, stanowili obywatele Polski (Wykres 19). Było ich ponad trzykrotnie więcej niż kolejnej obcojęzycznej grupy - Litwinów. Dominacja Polaków jest widoczna zwłaszcza w grupie uczniów szkół podstawowych, dzieci w wieku 5-12 lat, w której stanowią 27% cudzoziemców (w 2011 - m 21%).

Wykres 19. Polscy uczniowie i studenci w Irlandii, 2011 i 2016



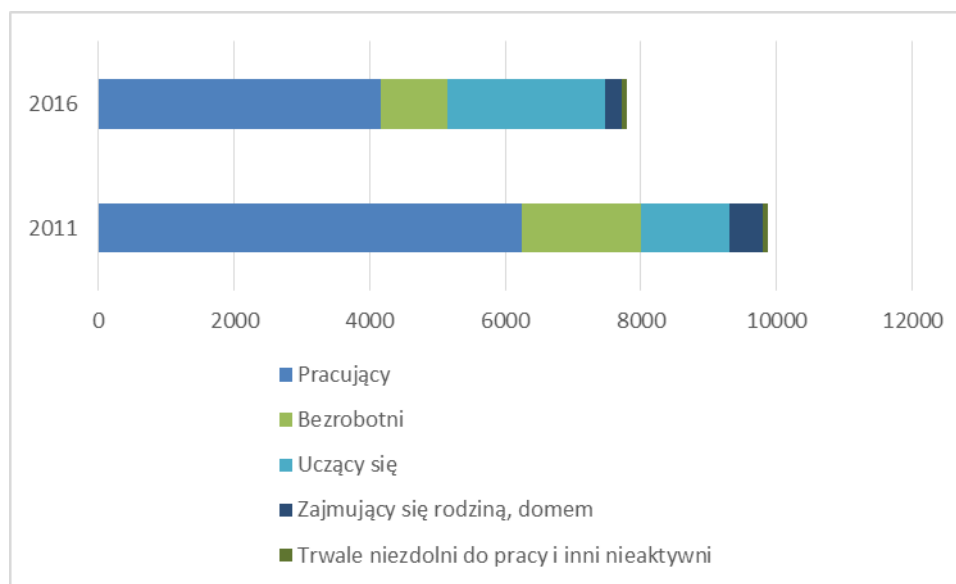
Źródło: Central Statistics Office StatBank E7033(CSO, 2017e)

Dla obcojęzycznych (mówiących w domu w języku innym niż angielski i irlandzki) dzieci i młodzieży w wieku 5-18 lat oceniano poziom znajomości języka angielskiego. Wśród Polaków 70% oceniono jako bardzo dobrze znających po angielsku. Był to jeden z najniższych odsetków, słabiej od Polaków wypadli tylko młodzi Chińczycy (CSO, 2017b). Wynika z tego, że polskojęzyczne dzieci i młodzież są wyzwaniem dla irlandzkiego systemu edukacji. Jednocześnie 19 799 polskich dzieci w wieku 5-18 lat można uznać za potencjalnych uczniów polskich szkół sobotnich.

W latach 2005-2017 w Irlandii powstało 48 społecznych szkół polonijnych, do których uczęszczało w sumie 14 315 dzieci. Oprócz nich funkcjonuje pięć szkolnych punktów konsultacyjnych przy Ambasadzie RP - w Dublinie od 2005 roku i czterech innych miastach od 2007 roku - w których uczy się około 2,6 tysiąca dzieci (w roku szkolnym 2017/2018 jest to w sumie 2 635 uczniów, z czego najwięcej, 810 w Dublinie, a 723 w Cork). Jako że szkoły polonijne prowadzone są w większości społecznie, często siłami lokalnych wolontariuszy bez formalnego wykształcenia pedagogicznego, ważny jest rozwój kompetencji ich kadr. W latach 2007-2017 spośród nauczających w Irlandii 653 osoby wzięły udział w szkoleniach Polonijnego Centrum Nauczycielskiego Ośrodka Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (ORPEG). Piętnaście takich szkoleń odbyło się na terenie Irlandii, najwięcej w latach 2013 i 2016 (ORPEG, 2018). Można zakładać, że stopień objęcia polskich dzieci polonijnym szkolnictwem oraz problemy polskich szkół społecznych w Irlandii są podobne jak w Wielkiej Brytanii (Podchorodecka, 2015).

W okresie po kryzysie ekonomicznym 2007 roku zaczęto zwracać szczególną uwagę na sytuację młodych dorosłych, zagrożonych marginalizacją ekonomiczną (zjawisko tzw. NEETs, czyli osób ani nie pracujących, ani nie uczących się). Warto więc przyjrzeć się bliżej statusowi Polaków w wieku 18-24 na tle młodych mieszkańców Irlandii.

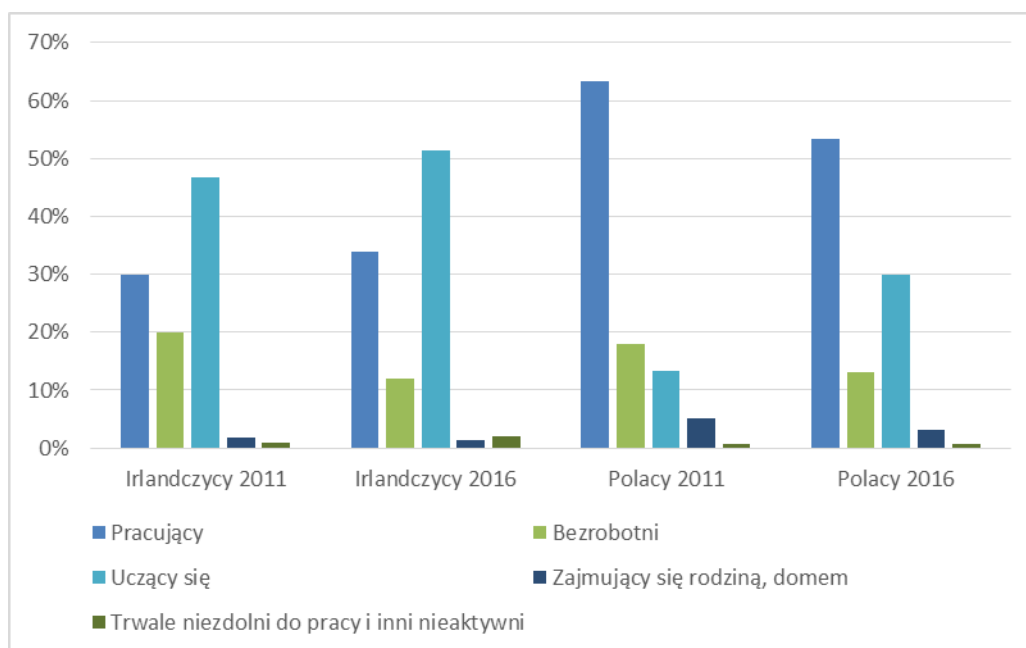
Wykres 20. Polacy w wieku 18-24 według statusu ekonomicznego, 2011 i 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7009

W okresie między spisami powszechnymi liczba Polaków w wieku 18-24 zmniejszyła się o ponad 2 tysiące (Wykres 20). Jest to związane ze starzeniem się populacji polskiej na wyspie oraz rosnącym udziałem osób z podwójnym obywatelstwem wśród dzieci i młodzieży pochodzenia polskiego. Liczba pracujących młodych Polaków zmalała do 4 163, a udział pracujących zmniejszył się z 63% do 53%. Liczba osób uczących się wzrosła do 2 330, osiągając 30% udział w tej grupie wiekowej (w 2011 uczyło się jedynie 13% młodych Polaków). Liczba młodych bezrobotnych spadła poniżej tysiąca i stanowi 13% tej grupy. Spadła liczba i udział osób zajmujących się rodziną i domem, zaś liczba młodych Polaków nieaktywnych ekonomicznie z powodów zdrowotnych i innych w obu spisach była marginalna.

Wykres 21. Struktura populacji Polaków i Irlandczyków w wieku 18-24 według statusu ekonomicznego, 2011 i 2016



Źródło: Central Statistics Office StatBank E7009 (CSO, 2017e)

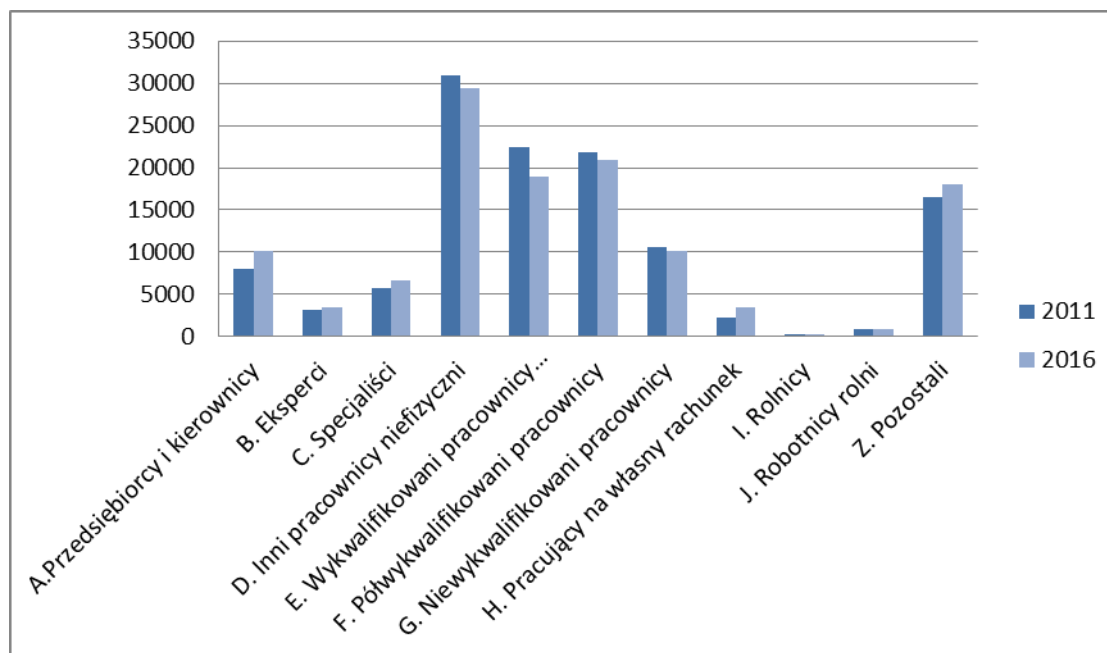
W porównaniu z młodymi Irlandczykami Polacy nadal dużo częściej pracują (Wykres 21). Choć udział osób uczących się wśród młodzieży polskiej wzrósł, to nadal daleko mu do poziomu irlandzkich rówieśników, wśród których połowa kontynuuje naukę. Udział bezrobotnych wśród Polaków w 2016 spadł nieco mniej niż wśród Irlandczyków i obecnie jest o 1 p.p. wyższy. Wyższy udział osób zajmujących się domem wśród młodych Polaków niż wśród Irlandczyków wynika prawdopodobnie z wcześniejszego zakładania rodzin.

3.3. Status społeczno-ekonomiczny Polaków w Irlandii

W irlandzkim spisie powszechnym z 2016 roku największa część Polaków została przypisana do grupy pracowników nie fizycznych (Wykres 22). Udział tej grupy wyniósł w 2016 roku 24% w porównaniu do 22% dla Irlandczyków (tabela E7018 w CSO, 2017e). Duże różnice dotyczą grupy robotników średnio wykwalifikowanych (18% Polaków wobec 8% Irlandczyków) i robotników niewykwalifikowanych (8% Polaków a tylko 3% miejscowych obywateli). W 2016 roku 50 034 Polaków przypisano do grup robotniczych, o 4 733 mniej niż w 2011. Z drugiej strony tylko 8% Polaków przypisano do grupy najwyższej, kierowników,

dwukrotnie rzadziej niż Irlandczyków, mimo wzrostu liczby Polaków w tej grupie o 2 155 od 2011 roku.

Wykres 22. Polacy w Irlandii według grup społeczno-ekonomicznych, 2011 i 2016



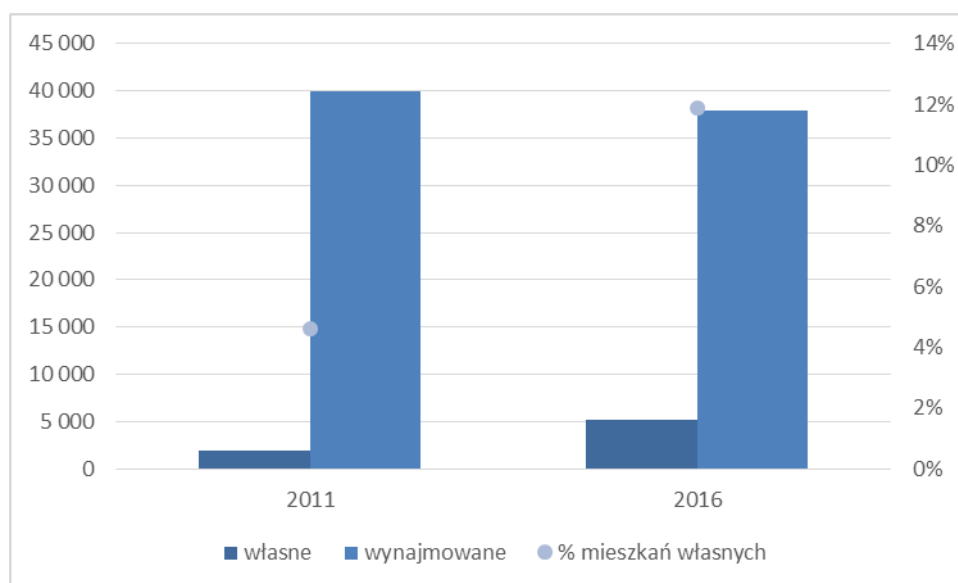
Uwaga: Irlandzka klasyfikacja grup społeczno-ekonomicznych, tłumaczenie własne

Źródło: Central Statistics Office StatBank E7018 (CSO, 2017e)

W 2016, w porównaniu do 2011 wzrosła liczba Polaków w grupach o wyższym statusie (A-C oraz H pracujący na własny rachunek), a spadła - w grupach robotniczych. Można więc mówić o pewnym powolnym awansie Polaków (jako zróżnicowanej wewnątrznie, a nie skupionej w warstwie robotniczej grupy) w hierarchii społecznej ludności kraju przyjmującego.

Status zajmowanych przez imigrantów mieszkań jest odzwierciedleniem z jednej strony sytuacji na rynku pracy, z drugiej – tendencji do zacieśniania długofalowych więzi z krajem przyjmującym. W wypadku Polaków w Irlandii w okresie między spisami liczba gospodarstw domowych zajmujących własne mieszkania wzrosła o 165%, do 5 113 (Wykres 23). Tym samym udział gospodarstw Polaków we własnych lokalach wzrósł z 5% do 12%. Przy czym nadal jest on dość niski, gdyż w porównaniu 77% z gospodarstw Irlandczyków a 31% z ogółu domostw cudzoziemców zajmuje własne lokale. Nadal przeważająca większość (88%) gospodarstw domowych Polaków w Irlandii wynajmuje mieszkania.

Wykres 23. Mieszkania Polaków według statusu własności, 2011 i 2016



Źródło: opracowanie własne na podstawie (CSO, 2017b).

Średni czynsz płacony przez Polaków prywatnym wynajmującym wynosi 180,83 Euro tygodniowo, w porównaniu do 199,92 dla ogółu wynajmujących w Irlandii. Może to wynikać z nadal niższych niż średnie zarobków Polaków i jednocześnie rezygnacji z najmu na rzecz zakupu własnych mieszkań przez tych lepiej sytuowanych.

4. Strategie migracyjne i integracyjne Polaków w Irlandii

Po akcesji do UE, dzięki zminimalizowanym ograniczeniom prawnym i szybko spadającym kosztom podróży i komunikacji, migracja stała się dostępna dla szerokich grup ludności o zróżnicowanych celach i motywacjach. Nowe kierunki, takie jak Irlandia, szczególnie przyciągały pionierów migracji - osoby młode, lepiej wykształcone, mężczyźni (Luthra, Platt, Salamońska, 2016). Z takiego zróżnicowania migrantów wynika różnorodność ich strategii migracyjnych i długości pobytu, w tym takich pociągających za sobą znaczne prawdopodobieństwo wyjazdu do kraju pochodzenia lub dalszej emigracji.

W pierwszym okresie po akcesji wśród migrujących do Irlandii dominowała motywacja zarobkowa i krótkoterminowe plany. W badaniu sondażowym ARC Rynek i Opinia przeprowadzonym w 2007 roku wśród pracujących na Wyspach Brytyjskich, Polacy w Irlandii najczęściej (ponad 1/3) deklarowali zamiar powrotu w ciągu 1-4 lat, ci z wykształceniem wyższym często także powrót w ciągu roku (przytoczone za Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009, s. 212). W badaniu integracji migrantów w krótkim czasie po

przyjeździe, przeprowadzonym później, bo w latach 2010-2011 w czterech krajach przyjmujących⁹, wśród migrantów zorientowanych na krótkoterminową akumulację oszczędności i powrót do ojczyzny wyróżniali się Polacy badani w Dublinie (Luthra *et al.*, 2016, s. 22). Migranci należący do tego typu już w ciągu pierwszych miesięcy pobytu wyróżniali się niższym odsetkiem osób czujących się „jak w domu” i uznających społeczeństwo przyjmujące za gościnne. Taka postawa, przyjmowana od początku pobytu nie sprzyja integracji społecznej migrantów. Ten typ migrantów wykazywał również silny spadek zadowolenia z życia w związku z bezrobociem (Luthra *et al.*, 2016, s. 27). Wynikać z tego może duża gotowość do emigracji w razie nagłego pogorszenia na rynku pracy kraju pobytu - jak to miało miejsce w Irlandii od 2008 roku.

Jednakże wśród Polaków w Irlandii dość szybko dało się zauważyć zróżnicowanie strategii migracyjnych, odpowiadające różnym profilom wykształcenia migrantów. Obok osób skoncentrowanych na doraźnej akumulacji oszczędności z prac fizycznych, niskowykwalifikowanych można było wyróżnić osoby lepiej wykwalifikowane, starające się budować w Irlandii karierę zgodną z wykształceniem i poprawiać swój poziom życia i prestiż w odniesieniu do Irlandii, a nie oszczędzać na realizację aspiracji po powrocie do Polski. Te dwa odmienne profile, posługując się ironicznymi określeniami z migranckich forów internetowych, Alicja Bobek i Justyna Salamońska (2010) nazwały odpowiednio „Mariany” i „wykształciuchy”.

Podczas gdy „Mariany” stanowią jeden z tradycyjnych typów migracji zarobkowej, „wykształciuchy” należą do nowej generacji mobilnych Europejczyków, korzystających ze swobody przepływu w ramach UE dla realizacji indywidualnych aspiracji w dziedzinie kariery i stylu życia (Krings *et al.* 2013a). Młodzi wykształceni specjaliści, przyciągnięci do Irlandii przez zapotrzebowanie tej szybko rozwijającej się gospodarki na specjalistów w dziedzinie inżynierii, finansów czy programowania, mogli w tym kraju nietypowo jak na imigrantów, często wejść od razu na stanowiska pracowników umysłowych (Bobek, Salamońska, 2010, s. 6) i doświadczyć awansu zawodowego. Ich sytuacja w dłuższej perspektywie zależała od indywidualnych strategii – budowy więzi ze społeczeństwem przyjmującym bądź traktowania Irlandii jako odskoczni do dalszej międzynarodowej mobilności (Krings *et al.* 2013b).

Podziały oparty na statusie społeczno-zawodowym był główną linią podziału wewnątrz kształtującej się społeczności polskich imigrantów w Irlandii, w odróżnieniu od np.

⁹ Causes and Consequences of Early Socio-Cultural Integration Process among New Immigrants in Europe (SCIP).

Wielkiej Brytanii, gdzie istotne były podziały historyczne i pokoleniowe między starą Polonią a migracją poakcesyjną. W Irlandii migranci poakcesyjni musieli właściwie od zera zbudować polskie instytucje pozwalające im na komunikowanie się i wspieranie wewnątrz społeczności polskiej, podtrzymywanie tożsamości narodowej (zwłaszcza przez edukację dzieci) i prezentację polskiej kultury na zewnątrz. Według danych z „Bazy organizacji i instytucji polskich i polonijnych za granicą” (GUS, 2018) do 2017 roku powstało w Irlandii 106 takich instytucji (z czego 102 są aktywne). Poza opisanymi już wcześniej szkołami, jest wśród nich m.in. 20 stowarzyszeń i 13 różnego rodzaju mediów. Niemal połowa organizacji działa rejonie Dublina, pozostałe są rozsiane w 18 różnych hrabstwach na całej wyspie. Cała ta polonijna infrastruktura jest wynikiem wysiłków młodej społeczności imigranckiej.

Podsumowanie

W ostatnich trzech dekadach Irlandia przeszła ogromną przemianę od społeczeństwa masowo wysyłającego emigrantów, na skalę powodującą rzeczywisty ubytek liczby ludności, do społeczeństwa przyjmującego imigrantów. Polacy, stanowiący obecnie 2,6% ludności tego kraju, odegrali w tej przemianie kluczową rolę. Fala przybyszy, którzy tuż po rozszerzeniu UE zaczęli przybywać na wyspę była statystycznie jeszcze młodsza niż uznawane za jedno z najmłodszych w Europie społeczeństwo przyjmujące (Grabowska-Lusińska, Okólski, 2009). W drugiej dekadzie XXI w. imigranci z Polski są grupą o ustabilizowanej wielkości i stopniowo starzejącą się, na co ma wpływ dużo mniej liczna i nieco starsza imigracja niż ta, która przyjechała do Irlandii tuż po akcesji. Na zmianę struktury populacji imigrantów z Polski miała też wpływ emigracja w okresie kryzysu ekonomicznego. To wówczas Irlandię opuszczali przede wszystkim migranci zorientowani na krótkoterminową migrację zarobkową, częściej mężczyźni, samotni i gorzej wykształceni.

Obywatele Polski są rozsiani po całej wyspie, w tym w małych miastach i wsiach, nie tworzą oni silnie skoncentrowanych społeczności imigranckich, co sprawia że kontakty z Polakami są dla Irlandczyków codziennością. Coraz częstsze wśród Polaków są formalne więzi z Republiką Irlandii poprzez własną naturalizację lub, częściej, uzyskanie irlandzkiego obywatelstwa dla dziecka urodzonego na wyspie. To wśród osób z podwójnym obywatelstwem, które znikają ze statystyk poświęconych cudzoziemcom, „ukrywa się” przyrost (o ponad 9 tysięcy) liczby osób polskiego pochodzenia w Irlandii między 2011 a 2016 rokiem. Jednocześnie, od strony badawczej, utrudnia to śledzenie sytuacji Polaków najściślej zintegrowanych z irlandzkim społeczeństwem.

Stabilizacja polskiej społeczności w Irlandii pozwala zakładać, że większość obecnie przebywających tam migrantów osiedliło się na wyspie, „zapuszczając korzenie”, a ich pobyt nie ma już charakteru krótkoterminowej akumulacji środków na cele konsumpcji po powrocie do Polski. Zwraca uwagę pewien spadek udziału najgorzej płatnych zawodów i wzrost reprezentacji Polaków w warstwach o wyższym statusie społeczno-ekonomicznym. Istotne jest również kontynuowanie zdobywania wykształcenia przez młodych Polaków, pozwalającego im lepiej dopasować kwalifikacje do lokalnego rynku pracy. Wydaje się, że nawet kolejny kryzys ekonomiczny w Irlandii wywołałby mniejszą emigrację Polaków, zarówno ze względu na ich inny status społeczny i zawodowy niż w 2008 roku. Jednocześnie najbardziej mobilna część Polaków z Irlandii może wykorzystać doświadczenie zdobyte w tym kraju do dalszego rozwoju poprzez kolejną migrację w ramach europejskiej przestrzeni mobilności lub poza nią, np. w innym kraju anglojęzycznym.

Duży wpływ na sytuację Polaków w Irlandii może mieć decyzja Brytyjczyków o wyjściu z UE (Duval Smith, 2016). Zielona Wyspa, jako najbliższy kraj unijny, może stać się celem dalszej migracji części polskich migrantów z Wielkiej Brytanii, zwłaszcza gdy odczuwają oni trudności w swoim dalszym funkcjonowaniu jako cudzoziemcy w Wielkiej Brytanii lub np. niemożność sprowadzenia do siebie po Brexicie członków rodziny z Polski w związku z ich potrzebami opiekuńczymi (Kilkey, 2017). Irlandia może też przyciągać nowych migrantów z Polski, takich którzy gdyby nie Brexit, woleliby migrować do Wielkiej Brytanii np. jako do kraju anglojęzycznego.

Warto na koniec zauważyć, że Polacy byli w Irlandii przyjaźnie przyjęci. Przybywający do Irlandii, w porównaniu do innych krajów przyjmujących, rzadziej dostrzegali w niej dyskryminację Polaków (McGinnity, Gijsberts, 2016, s. 303). Początkowo postrzegani głównie jako pracownicy, wypełniali istotną dla rozwoju tej młodej gospodarki lukę. Pod wpływem kryzysu ekonomicznego i wzrostu bezrobocia pojawiły się głosy krytyczne, zwłaszcza opierające się na zarzutach nadużywania przez imigrantów wsparcia socjalnego państwa przyjmującego (jako przykład debaty medialnej patrz O’Connell, 2012). Wzrost negatywnych opinii na temat cudzoziemców w Irlandii nie był jednak związany ze skutkami recesji, odczuwanymi zwłaszcza przez mniej wykształconych Irlandczyków, a nie ze znacznym wzrostem liczby imigrantów (McGinnity, Kingston, 2017). Nie można jednak zakładać, że takie przychylne nastawienie będzie trwać bez podejmowania wysiłków ku integracji przez społeczność polską.

Bibliografia

- Bijak, J., Koryś, I. (2009). Poland. w: H. Fassmann, U. Reeger, W. Sievers (red.), *Statistics and Reality: Concepts and Measurements of Migration in Europe* (s. 195–215). Amsterdam: AUP.
- Bobek, A., Salamońska, J. (2010). „Wykształciuchy” i „Mariany”. Polscy migranci w Irlandii ze szczególnym uwzględnieniem Dublina, w: L. Nowak (red.), *II Kongres Polskich Towarzystw Naukowych na Obczyźnie, 4-7 września 2008* (s. 1–16). Kraków: PAU. Strona internetowa: http://kptnws.krakow.pl/materialy/II_Kongres/ABo.pdf (dostęp: 21.05.2017 r.)
- Citizens Information. (2017). *Irish citizenship through birth or descent*. Strona internetowa: www.citizensinformation.ie/en/moving_country/irish_citizenship/irish_citizenship_through_birth_or_descent.html#lb999d (dostęp: 22.01.2018 r.)
- Corrigan, O. (2010). Migrants, Welfare Systems and Social Citizenship in Ireland and Britain: Users or Abusers? *Journal of Social Policy*, 39(03), 415–437. <https://doi.org/10.1017/S0047279409990468>
- CSO. (2008). *Census 2006: Non Irish Nationals Living in Ireland*. Strona internetowa: www.cso.ie/en/media/csoie/census/documents/NON_IRISH_NATONALS_LIVING_IN_IRELAND.pdf (dostęp: 29.09.2017 r.)
- CSO. (2009). *Foreign Nationals: PPSN Allocations, Employment and Social Welfare Activity, 2008*. Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/labourmarket/2008/ppsn_2008.pdf (dostęp: 29.09.2017 r.)
- CSO. (2013). *Statistical Product - Volume 10 - Education and Qualifications* (StatBank Ireland 2006 Census Results). Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/px/pxeirestat/Database/eirestat/Volume%2010%20-%20Education%20and%20Qualifications/Volume%2010%20-%20Education%20and%20Qualifications_statbank.asp?sp=Volume%2010%20-%20Education%20and%20Qualifications&Planguage=0&ProductID=DB_C10 (dostęp: 29.09.2017 r.)
- CSO. (2016). *Foreign Nationals: PPSN Allocations, Employment and Social Welfare Activity 2015* (CSO statistical release). Central Statistical Office. Strona internetowa:

- http://pdf.cso.ie/www/pdf/20161213084648_Foreign_Nationals_PPSN_Allocations_Employment_and_Social_Welfare_Activity_2015_full.pdf (dostęp: 29.09.2017 r.)
- CSO. (2017a). *Census of Population 2016 – Profile 2 Population Distribution and Movements*. Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp2tc/cp2pdm/ (dostęp: 25.01.2018 r.)
- CSO. (2017b). *Census of Population 2016 – Profile 7 Migration and Diversity*. Central Statistics Office. Strona internetowa: <http://cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp7md/p7md/> (dostęp: 30.09.2017 r.)
- CSO. (2017c). *Census of Population 2016 – Profile 11 Employment, Occupations and Industry*. Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp11eoi/cp11eoi/lfnmfl/ (dostęp: 25.01.2018 r.)
- CSO. (2017d). *Foreign National Activity*. Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/px/pxeirestat/Database/eirestat/Foreign%20National%20Activity/Foreign%20National%20Activity_statbank.asp?SP=Foreign%20National%20Activity&Planguage=0 (dostęp: 25.01.2018 r.)
- CSO. (2017e). *Statistical Product - Profile 7 - Migration and Diversity (StatBank Ireland 2016 Census Results)*. Central Statistics Office. Strona internetowa: www.cso.ie/px/pxeirestat/Database/eirestat/Profile%207%20-%20Migration%20and%20Diversity/Profile%207%20-%20Migration%20and%20Diversity_statbank.asp?SP=Profile%207%20-%20Migration%20and%20Diversity=0 (dostęp: 30.09.2017 r.)
- CSO i OSi. (2017). *Open Data for Census 2016 Ireland*. Central Statistics Office, Ordnance Survey Ireland. Strona internetowa: <http://census2016.geohive.ie> (dostęp: 28.09.2017r.)
- CSO, i OSi. (2017a). *Usually Resident Population by Place of Birth & Nationality, Administrative County, Census 2016, Theme 2.1, Ireland, 2016*. Central Statistics Office, Ordnance Survey Ireland. Strona internetowa: <http://census2016.geohive.ie/datasets/usually-resident-population-by-place-of-birth-amp-nationality-administrative-county-census-2016-theme-2.1-ireland-2016-cso-amp-osi> (dostęp: 28.09.2017 r.)
- CSO, i OSi. (2017b). *Usually Resident Population by Place of Birth & Nationality, Constituencies, Census 2016, Theme 2.1, Ireland, 2016*. Central Statistics Office, Ordnance Survey Ireland. Strona internetowa:

- <http://census2016.geohive.ie/datasets/usually-resident-population-by-place-of-birth-amp-nationality-administrative-county-census-2016-theme-2.1-ireland-2016-cso-amp-osi> (dostęp: 28.09.2017r.)
- CSO, i OSi. (2017c). *Usually Resident Population by Place of Birth & Nationality, Settlements, Census 2016, Theme 2.1, Ireland, 2016, CSO i OSi*. Central Statistics Office, Ordnance Survey Ireland. Strona internetowa: <http://census2016.geohive.ie/datasets/usually-resident-population-by-place-of-birth-amp-nationality-settlements-census-2016-theme-2.1-ireland-2016-cso-amp-osi> (dostęp: 28.09.2017r.)
- Duval Smith, A. (2016, October 20). "The only problem is the weather": Poles eye up Ireland after Brexit vote. *The Guardian*. Strona internetowa: www.theguardian.com/world/2016/oct/20/ireland-polish-population-brexit-popular-destination-uk-eu-referendum (dostęp: 08.02.2018 r.)
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2017). *The structure of the European education systems 2017/18. Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Strona internetowa: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e54460d-d585-11e7-a5b9-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-53918966> (dostęp: 07.03.2018 r.)
- Eurostat. (2017a). *Database by themes*. Strona internetowa: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (dostęp: 03.02.2018 r.)
- Eurostat. (2017b). *Immigration by age group, sex and citizenship [migr_imm1ctz]*. Luxembourg: Eurostat. Strona internetowa: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (dostęp: 03.02.2018 r.)
- Eurostat. (2018). *Population on 1 January by age group, sex and country of birth [migr_pop3ctb]*. Luxembourg: Eurostat. Strona internetowa: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (dostęp: 03.02.2018 r.)
- Grabowska, I., Lusiński, C. (2005). Transformacja rynku pracy w kontekście rozwoju gospodarczego Irlandii. *Studia Europejskie* 4: 101–118.
- Grabowska-Lusińska, I., Okólski, M. (2009). *Emigracja ostatnia?* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- GUS. (2007). *Rocznik Demograficzny 2007*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS. (2013). *Migracje zagraniczne ludności - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Strona internetowa:

- <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/migracje-zagraniczne-ludnosci-nsp-2011,13,1.html>
- GUS. (2018). Baza organizacji i instytucji polskich i polonijnych za granicą. Główny Urząd Statystyczny. Strona internetowa: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/polonia-i-polacy-w-swiecie/baza-organizacji-i-instytucji-polskich-i-polonijnych-za-granica,2,2.html> (dostęp: 03.02.2018 r.)
- Kilkey, M. (2017). Conditioning Family-life at the Intersection of Migration and Welfare: The Implications for “Brexit Families.” *Journal of Social Policy* 46(04): 797–814. <https://doi.org/10.1017/S004727941700037X>
- Kim, Y., Yoo, C. W., Barry, F. (2007). Third-level education, foreign direct investment and economic boom in Ireland. *International Journal of Technology Management* 38(3): 198-219. <https://doi.org/10.1504/IJTM.2007.012710>
- Klimek, Ł. (2017). Migration and Fertility. Polish Migrant Families in Ireland and Non Migrant Families in Poland: A Comparison of Fertility Plans and Behaviour. *Central and Eastern European Migration Review* 6(2): 5–30. <https://doi.org/10.17467/ceemr.2017.19>
- Krings, T., Bobek, A., Moriarty, E., Salamońska, J., Wickham, J. (2011). From boom to bust: Migrant labour and employers in the Irish construction sector. *Economic and Industrial Democracy* 32(3): 459–476. <https://doi.org/10.1177/0143831X10387651>
- Krings, T., Bobek, A., Moriarty, E., Salamońska, J., Wickham, J. (2013a). Polish Migration to Ireland: “Free Movers” in the New European Mobility Space. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 39(1): 87–103. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.723250>
- Krings, T., Moriarty, E., Wickham, J., Bobek, A., Salamońska, J. (2013b). *New mobilities in Europe: Polish migration to Ireland post-2004*. Manchester, New York: Manchester University Press.
- Luthra, R., Platt, L., Salamońska, J. (2016). Types of Migration: The Motivations, Composition, and Early Integration Patterns of “New Migrants” in Europe. *International Migration Review*. <https://doi.org/10.1111/imre.12293>
- McGinnity, F., Gijsberts, M. (2016). A threat in the air? Perceptions of group discrimination in the first years after migration: Comparing Polish Migrants in Germany, the Netherlands, the UK and Ireland. *Ethnicities* 16(2): 290–315. <https://doi.org/10.1177/1468796815616154>

- McGinnity, F., Kingston, G. (2017). An Irish Welcome? Changing Irish Attitudes to Immigrants and Immigration: The Role of Recession and Immigration. *The Economic and Social Review* 48(3): 253–279.
- O’Connell, H. (2012, 2 stycznia). Waitress told: “Go back to Poland” after description of life on the dole in Ireland. *TheJournal.ie*. Strona internetowa: www.thejournal.ie/waitress-who-describes-wonderful-life-on-dole-told-go-back-to-poland-343061-Feb2012/ (dostęp: 30.01.2018 r.)
- ORPEG. (2018, 15 lutego). *Dane na temat polskich szkół i ich uczniów na terenie Irlandii*. Dane uzyskane na zamówienie.
- Podchorodecka, A. (2015). Współczesna działalność szkół sobotnich w Wielkiej Brytanii i Irlandii. *Zeszyty Naukowe PUNO, Seria trzecia* (3). Strona internetowa: http://puno.edu.pl/wp-content/uploads/2017/03/Zeszyty_Naukowe_PUNO_2015.pdf (dostęp: 10.01.2018 r.)